

**Osakeyhtiön hallituksen jäsenen
vastuuasema ja vastuu –
erityisesti tarkastellen business judgment rule -
periaatetta sekä listayhtiöiden corporate
governancea**

Pro gradu –tutkielma
Lapin yliopisto
Oikeustieteiden tiedekunta
Kauppa-oikeus
Emma Luttinen
0152835
29.4.2012

Sisällys

Lähteet	IV
Lyhenteet	XI
1. Johdanto.....	1
1.1. Tutkimusaihe ja kysymyksenasettelu	1
1.2. Tutkielman rakenne	4
1.3. Tutkimusmenetelmä ja käytetyt lähteet	5
2. Johdon asema ja velvollisuudet osakeyhtiössä	6
2.1. Yleistä johdosta	6
2.2. Päämies-agenttiteoria	6
2.3. Johdon fidusiaariset velvollisuudet	7
2.3.1. Huolellisuusvelvollisuus	9
2.3.2. Lojaliteettivelvollisuus	11
2.3.3. Yhtiön etu	12
2.3.4. Yhdenvertaisuusperiaate	14
3. Osakeyhtiön hallitus.....	16
3.1. Hallituksen jäsenten valinta.....	16
3.2. Hallituksen jäsenen kelpoisuusvaatimukset.....	19
3.3. Hallituksen tehtävät.....	21
3.3.1. Hallituksen toimivalta	22
3.3.2. Käytännön hallitustyöskentelystä.....	23
3.3.3. Hallituksen valiokunnat.....	25
4. Johdon vahingonkorvausvastuu	27
4.1. Vahingonkorvausvastuusta osakeyhtiössä yleisesti	27
4.2. Hallituksen jäsenen vastuu yhtiötä kohtaan	29
4.2.1. Tehtävässä olo -edellytys	31
4.2.2. Hallituksen jäsenen esteellisyys ja esteellisen jäsenen vastuu	34
4.2.3. Entisen johtajan vastuu.....	35
4.2.4. Osallisuus toimenpiteeseen	38
4.2.4.1. Hallituksen kokoukset.....	40
4.2.4.2. Poissaolo hallituksen kokouksista.....	42

4.2.5.	Hallituksen jäsenen vastuu täytäntöönpanosta	44
4.2.5.1.	Yhtiökokouspäätösten täytäntöönpano	44
4.2.5.2.	Hallituksen päätösten täytäntöönpano	47
4.3.	Tuottamus yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun edellytyksenä.	48
4.3.1.	Vastuu lain rikkomisesta	50
4.3.2.	Syy-yhteys ja vahingon ennalta-arvattavuus	51
4.3.3.	Osakeyhtiölain mukainen tuottamusolettama	52
4.4.	Valvontavelvollisuus	52
4.5.	Vastuu liiketoiminnallisesta päätöksestä	54
4.5.1.	Business judgment rule	55
4.5.2.	Business judgment rule –periaatteen soveltaminen Suomessa.....	57
4.6.	Hallituksen jäsenen vastuu muita kuin yhtiötä kohtaan.....	59
4.6.1.	Vastuun perusteet	59
4.6.2.	Yleinen huolellisuusvelvollisuus.....	61
4.6.3.	Vastuusta suhteessa yhtiön velkojiin.....	61
4.7.	Hallituksen jäsenen vastuu suhteessa yhtiö omaan vastuuseen.....	62
4.7.1.	Yhtiön vastuu johtaelimien toimista	62
4.7.2.	Yhtiön vastuu toimivallan ylitystilanteissa	63
4.8.	Vastuuvapaudesta	64
5.	Corporate Governance	65
5.1.	Mitä corporate governancella tarkoitetaan?.....	65
5.2.	Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi	67
5.2.1.	Taustaa	67
5.2.2.	Helsingin pörssissä voimassa oleva hallinnointikoodi	68
6.	Lopuksi.....	70

Lähteet

Kirjallisuus

Airaksinen, Manne – Friman, Maija-Liisa – Haapanen, Mikko – Karhu, Kim – Kaarenoja, Ahti – Lainema, Matti – Leino, Mirel – Leppiniemi, Jarmo – Nieminen, Mikko – Reinikainen, Mikko – Rönkkö, Markku – Suontausta, Seppo – Fieldhouse, Laura (2010): Tarkastusvaliokunnan rooli ja tehtävät. Boardman Oy. Espoo.

Airaksinen, Manne – Jauhiainen, Jyrki (2000): Suomen Yhtiöoikeus. Werner Söderström Lakitieto Oy. Vantaa.

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa (2010 I): Osakeyhtiölaki I. Talentum. Helsinki.

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa (2010 II): Osakeyhtiölaki II. Talentum. Helsinki.

Aftan, Mikko – Blummé, Nils – Heikkala, Jani – Kontula, Lisbet – Miettinen, Olli – Pakarainen, Eija – Sinersalo, Kaarina – Sjölund, Roland – Sundvik, Peter – Tarvainen, Jyri – Tikkanen, Reino – Turakainen, Olli – Urrila, Antti – Vesa, Janne – KPMG (2008): Corporate Governance sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta. Edita. Helsinki.

Cadbury Report (1992): Report of the Committee on the Financial Aspects of Corporate Governance.

Dotevall, Rolf (1989): Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör. Nordstedts Förlag AB. Tukholma.

Dotevall, Rolf (2008): Bolagsledningens skadeståndsansvar. Andra upplagan. Norstedts Juridik. Tukholma.

Hahto, Vilja (2008): Tuottamus vahingonkorvausoikeudessa. WSOYpro. Helsinki.

Harju, Ilkka (2009): Corporate governance. Jatkuvatäydenteisen Yritysoikeusteoksen verkkoversio (toimittanut Rissanen, Kirsti ym.). IV.3 → Arvopaperimarkkinoiden viranomaissääntely ja itsesääntely → Elinkeinoelämän itsesääntely → Corporate governance, teksti päivitetty 12.1.2009. WSOYpro. Helsinki.

Haussila, Petri (2004): Yhtiön ja yhtiön johdon velvollisuudet ja vastuu arvopaperimarkkinoilla. Teoksessa Yrityksen ja yhteisön vastuuriskit – oikeudellisen riskienhallinnan perusteet (toimittanut Aalto-Setälä, Ilkka ym.), s. 322–391. 2., uudistettu laitos. Tietosanoma. Helsinki.

Hemmo, Mika (2005): Vahingonkorvausoikeus. WSOYpro. Helsinki.

Huovinen, Sakari (2006): Yhteissääntely ja itsesääntely – julkisen vallan tehtäviä muuttavat sääntelykeinot. LM 7-8/2006.

Huovinen, Sakari (2009): Läpinäkyvyyden mantra ja corporate governance – suositukset. DL 3/2009.

Häyrynen, Janne (2006): Sisäpiiriläinen: velvollisuudet ja mahdollisuudet. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Immonen, Raimo (2007): Osakeyhtiöoikeuden perusteet. Talentum. Helsinki. Saatavilla osoitteessa www.suomenlaki.com.

Kaisanlahti, Timo (2002a): Minority Shareholders in the Finnish System of Corporate Governance. ETLA Keskusteluaiheita – Discussion Papers.

Kaisanlahti, Timo (2002b): Minority Shareholder Rights in Finland s. 131-183. Teoksessa *Aspects of Finnish Contemporary Law. Finnish National Reports to the XVIth Congress of the International Academy of Comparative Law.* Edited by Tore Modeen. Kauppakaari. Helsinki.

Karjalainen, Jarkko – Laurila, Olli – Parkkonen, Jarmo (2008): *Arvopaperimarkkinalaki.* Talentum. Helsinki.

Knuts, Mårten (2011): *Sisäpiirisääntely arvopaperimarkkinoilla.* Talentum. Helsinki.

Koski, Pauli – Sillanpää, Matti J. (2011): *Yhtiöoikeus.* WSOYpro. Saatavilla osoitteessa www.wsoypro.fi.

Kurkela, Matti S. (2003): *On the Liability of Directors in Finnish Corporations: to whom and for what?* JFT 1/2003.

Kyläkallio, Juhani (1963): *Osakeyhtiön hallituksen vastuu.* Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 117. Werner Söderström Oy. Helsinki.

Kyläkallio, Juhani – Iiro, Olli – Kyläkallio, Kalle (2008): *Osakeyhtiö.* Edita. Helsinki.

Laitinen, Sari (2007): *Doing business in the USA.* Talentum. Helsinki.

Mähönen, Jukka (2000): *Lojaliteettivelvollisuudesta toimeksiantosuhteessa.* Oikeustieto 5/2000.

Mähönen, Jukka - Säiläkivi, Antti – Villa, Seppo (2006): *Osakeyhtiölaki käytännössä.* WSOYpro. Helsinki.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo (2006 I): *Osakeyhtiö I. Yleiset opit.* WSOYpro:n verkkojulkaisu. Helsinki.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo (2006 II): Osakeyhtiö II. Pääomarakenne ja rahoitus. WSOYpro:n verkkojulkaisu. Helsinki.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo (2010 III): Osakeyhtiö III. Corporate Governance. WSOYpro:n verkkojulkaisu. Helsinki.

Mähönen, Jukka (2008). Kirjallisuutta. Pykäläinen-Syrjänen, Ritva: Säätiön tehokkuus. Corporate governance -säännösten vaikutuksesta säätiön tarkoituksen tehokkaaseen toteutumiseen. LM 2/2008, s. 328–342.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo (2011): Tärkeät päätökset ja toimivalta osakeyhtiössä. LM 1/2011.

Mäntysaari, Petri (2000): Osakeyhtiön vahingonkorvausvastuu ja identifikaatio (2). DL 1/2000. s. 3-35

Mäntysaari, Petri (2002): Osakeyhtiö toimijana. WSOY Lakitieto. Helsinki.

Norros, Olli (2009): Vahingonkorvaus arvopaperimarkkinoilla. WSOYpro. Helsinki.

Pönkä, Ville (2008): Määräysvallasta osakeyhtiössä. DL 5/2008.

Rapakko, Timo (1990): Osakeyhtiön johdon huolellisuusvelvoite kehittyneillä pääomamarkkinoilla. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki.

Rissanen, Kirsti – Airaksinen, Manne – Bärlund, Johan – Castrén, Martti – Harju, Ilkka– Jauhiainen, Jyrki – Kaisanlahti, Timo – Kivivuori, Antti – Kuoppamäki, Petri – Mähönen, Jukka – Villa, Seppo – Wilhelmsson, Thomas (2006, päivitetty verkkojulkaisuna): Yritysoikeus, oikeuden perusteokset. WSOYpro. Helsinki. Saatavissa osoitteessa www.wsoypro.fi.

Saarnilehto, Ari (2007): Osakeyhtiölain mukainen korvausvastuu ja rinnakkaisperiaate. Teoksessa yhteisöoikeudellisia kirjoituksia VI (toim. Saarnilehto, Ari), s. 63–92. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Yksityisoikeuden sarja. Turku.

Salonen, Aki (2000): Osakeyhtiön hallituksen jäsenen huolellisuusvelvollisuus. Werner Söderström Lakitieto Oy. Helsinki.

Savela, Ari (2001 a): Arvio osakeyhtiölain vahingonkorvaussäätelyn kehittämistarpeesta ja –mahdollisuuksista. Oikeusministeriölle 22.11.2001 jätetty asiantuntija-arvio. Julkaistu www.om.fi/19380.htm.

Savela, Ari (2001 b): Oikeustoimilain 36 § ja osakeyhtiöoikeus. LM 1/2001. s 3-30.

Savela, Ari (2006): Vahingonkorvaus osakeyhtiössä. Talentum. Helsinki.

Savela, Ari (2009): Osakeyhtiörikos ja –rikkomus. DL 1/2009.

Savela, Ari (2010): Osakeyhtiölain yhdenvertaisuusperiaate. DL 1/2010.

Schultén, Gerhard af (2003): Osakeyhtiölain kommentaari I luvut 1-8. Talentum. Helsinki.

Schultén, Gerhard af (2004): Osakeyhtiölain kommentaari II luvut 9-17. Talentum. Helsinki.

Schultén, Gerhard af (2006): Innehåller nya aktiebolagslagens stadganden för mycket dispositiva regler? JFT 3/2006.

Suomela, Eero (2010): Hallitus ja Corporate Governance. KHT-Media Oy. Helsinki.

Taxell, Lars Erik (1963): *Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag*. Åbo Akademi. Turku.

Toiviainen, Heikki (2002): "Oikeat ja riittävät tiedot" ("true and fair view") tilinpäätöksessä – Tiedon ja valvonnan ongelmista erityisesti pörssiyrityksissä. Edilex Asiantuntijakirjoitukset. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Toiviainen, Heikki (2004): *Yrityksen yhteiskuntavastuu ja corporate governance*. Teoksessa *Business Law Forum 2004* (toim. Esa Kolehmainen). Edita Publishing Oy. Helsinki.

Toiviainen, Heikki (2008): *An introduction to Finnish business law – A comprehensive survey of the foundations and main rules of Finnish corporate law*. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Vahtera, Veikko (2011): *Osakeomistuksen riski ja sääntely*. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki.

Viljanen, Mika (2005): Ihmisen identiteetti ja tuottamusarviointi. LM 3/2005. s. 426-451.

Virallislähteet

HE 27/1977 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

Komission suositus, annettu 15 päivänä helmikuuta 2005, julkisesti noteerattujen yhtiöiden toimivaan johtoon kuulumattomien tai valvovien hallinto- ja valvontaelimen jäsenten tehtävistä sekä hallinto- tai valvontaelimen komiteoista (2005/162/EY).

Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö. Oikeusministeriö, työryhmämietintö 2003:4.

Proposition 1975:103 Regeringens proposition med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.

Virallisuontoiset lähteet

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010. Saatavissa osoitteesta http://www.cgfinland.fi/images/stories/pdf/2010_koodi/suomen%20listayhti%F6iden%20hallinnointikoodi%20-%20cg2010.pdf.

Muut lähteet

Arvopaperimarkkinayhdistys <http://www.cgfinland.fi/>.

Patentti- ja rekisterihallitus, Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä. Viitattu 9.4.2012.

Suomela, Eero – Wahlroos, Juha – Svinhufvud, Kirsti (2002): Hallituksen Agenda – Käytännön ohjeita tehokkaaseen hallitustyöskentelyyn. PricewaterhouseCoopers. Saatavissa osoitteesta http://www.pwc.com/fi_FI/fi/julkaisut/tiedostot/pwc_hallit_agenda.pdf.

Opinnäytteet

Hjelt, Erik (1996): Luottotappiovastuusta. Erityisesti säästöpankin johdon henkilökohtaisesta korvausvastuusta pankin luotonannosta. Licensiaattityö. Taloudelliset suhteet. Vahingonkorvausoikeus. Lapin yliopisto.

OikeustapauksetSuomi

KKO 1982 II 103

KKO 1986 II 130

KKO 1991:122

KKO 1997:103

KKO 1997:110

KKO 2000:58

KKO 2004:88

KKO 2005:141

Yhdysvallat

Aronson v. Lewis, 473 A.2d 805 (Del. Supr. 1984)

Smith v. Van Gorkom, 488 A.2d 858 (Del. Supr. 1985)

In re the Walt Disney Co. Derivative Litigation, 2006 WL 1562466, 2006 Del.
LEXIS 307 (Del. 2006)

Lyhenteet

DL	Defensor Legis
EOYL	Osakeyhtiölaki 29.9.1978/734
HE	Hallituksen esitys
JFT	Juridiska Föreningen i Finland
KKO	Korkein oikeus
LM	Lakimies
MBCA	Model Business Corporation Act (Yhdysvallat)
OMTR	Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö 2003:4
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
TTL	Tilintarkastuslaki 13.4.2007/459
VOYL	Laki osakeyhtiöistä 2.5.1895/22

1. Johdanto

1.1. Tutkimusaihe ja kysymyksenasettelu

Osakeyhtiö on patenti- ja rekisterihallituksen tietojen mukaan ylivoimaisesti suosituin yhtiömuoto Suomessa. Tilaston mukaan vuoden 2011 loppuun mennessä Suomessa oli rekisteröitynä 548 915 yritystä, joista 224 074 oli yksityisiä osakeyhtiöitä ja 204 julkisia osakeyhtiöitä.¹ Tärkein ero julkisen ja yksityisen osakeyhtiön välillä on se, että yksityisen osakeyhtiön osakkeita ei voida ottaa arvopaperimarkkinalain mukaisen julkisen kaupankäynnin kohteeksi². Osakeyhtiön suosiota selittää osaltaan se, että osakeyhtiöllä on OYL 1:2:n mukaan täysin oma oikeushenkilöllisyytensä; toisin sanoen osakeyhtiö voi olla oikeuksien ja velvollisuuksien kohteena ja se voi tehdä omissa nimissään oikeustoimia. Irrallinen oikeushenkilöllisyys puolestaan takaa osakkeenomistajille sen, että he eivät vastaa henkilökohtaisella omaisuudellaan yhtiön veloista tai velvoitteista. Tämä on myös selkeästi kirjoitettu lain 1 luvun 2 pykälään. Osakkeenomistajien ainoa riski³ osakeyhtiömuotoisessa yrityksessä on sijoittamansa omaisuuden menettäminen, mikäli yhtiön toiminta ei ole kannattavaa.

Osakeyhtiön täydellinen oikeushenkilöllisyys mahdollistaa sen, että osakkeenomistajien ei välttämättä tarvitse osallistua itse yhtiön toimintaan juuri lainkaan. Osakkeenomistaja voi halutessaan toimia ikään kuin olisi vain sijoittaja. Tällöin osakkeenomistaja antaa sijoittamansa varallisuuden yhtiön johdon hoidettavaksi, joka puolestaan pyrkii johtamaan yhtiötä yhtiön edun kannalta parhaalla mahdollisella tavalla osakkeenomistajien intressit huomioon ottaen. Tämä omistuksen ja johdon erillisyys on yhtä aikaa yksi osakeyhtiön parhaimmista ja huonoimmista puolista, sillä siinä missä

---

¹ PRH - Yritysten lukumäärät kaupparekisterissä

² Mähönen – Villa (2006 I) s. 1

³ Olettaen, että osakkeenomistaja ja yhtiö toimivat osakeyhtiölain ja muiden lakien mukaisesti.

osakkeenomistajan edun mukaista on antaa pätevien ammattijohtajien johtaa yhtiön liiketoimintaa, osakkeenomistajien ja johdon intressit eivät välttämättä kuitenkaan aina ole samanlaiset.

Jotta potentiaaliset intressiristiriidat osakkeenomistajien ja johdon välillä eivät vaikuttaisi osakkeenomistajien haluun antaa varallisuuttaan johdon hoidettavaksi, on tarpeen säännellä johdon toimintaa ja vastuuta. Yhtäältä on pidettävä mielessä osakkeenomistajien mahdollisuus valvoa yhtiön johtoa, toisaalta liika sääntely ei myöskään ole osakkeenomistajien kannalta välttämättä paras vaihtoehto. Ammattijohdon tulisi pystyä toimimaan oman harkintavaltansa puitteissa ja ilman turhia rajoituksia, jotta yhtiön toiminta olisi tehokasta.

Tulen tässä tutkielmassa keskittymään Helsingin pörssissä noteerattuihin osakeyhtiöihin, joissa johdon ja omistuksen erillisuus on kaikkein selvimminkin esillä. Osakeyhtiön johdon toimielimistä tulen keskittymään hallitukseen ja sen asemaan yhtiössä. Tutkielman päähuomio on hallituksen jäsenten vastuussa ja vastuuasemassa suhteessa niin yhtiöön kuin osakkeenomistajiin ja kolmansiiin osapuoliin.

Dotevallin sanojen mukaan hallituksen jäsenen oikeudellinen asema on *sui generis*; toimielin, jonka toimintaa ei ole tarkasti säännelty, mutta jossa on myös toimeksisaannin piirteitä⁴. Hallituksen jäsenten tarkastelun lähtökohtana onkin päämies-agenttiteoria, jonka mukaan hallituksen jäsenet toimivat hallituksessa päämiehensä agentteina hoitaen päämiehen johdolle uskomaa toimeksiantoa. Tässä toimeksiantosuhteessa johdolla on yhtiötä kohtaan erityiset niin sanonut fidusiaariset velvollisuudet. Nämä velvollisuudet edellyttävät hallituksen jäsenten toimivan huolellisesti ja lojaalisti yhtiötä ja sen kaikkia osakkeenomistajia kohtaan. Johdon edellytetään kaikessa toiminnassaan toimivan yhtiön edun mukaisesti. Yhtiön edun mukaan toimiminen tarkoittaa lähtökohtaisesti osakeyhtiölain 1 luvun 5 pykälän olettamasaännöksen mukaan voiton tuottamista osakkeenomistajille.

---

⁴ Dotevall (1989) s. 277

Osakkeenomistajien tärkein keino valvoa johdon toimintaa ja puuttua siihen on osakkeenomistajien valta valita ja tarvittaessa myös vaihtaa hallitus. Osakeyhtiölaki rakentuu suureksi osin osakkeenomistajien tahdonvaltaisuuden periaatteelle, joka nimensä mukaisesti antaa osakkeenomistajille paljon vapaata harkintavaltaa päättää yhtiön toiminnasta. Osakeyhtiölaki sääntelee hallituksen jäsenten kelpoisuusvaatimuksista ainoastaan, että jäsenten tulee olla oikeustoimikelpoisia. Muutoin jäsenyySkriteerit ovat vapaasti osakkeenomistajien harkinnan varassa. Osakkeenomistajat voivat täten yhtiökokouksessa valikoida mielestensä sopivimmat ja pätevimmat johtajat vastaamaan yhtiön toiminnasta. Hallituksen jäsenten valinnalla on huomattava merkitys yhtiön menestymisen kannalta, sillä hallituksella on yhtiössä yleistoimivalta ja yleinen edustamisoikeus. Hallitus voi käytännössä toimia täysin itsenäisesti parhaaksi katsomallaan tavalla, kunhan hallitus noudattaa toimissaan fidusiaarisia velvollisuuksia.

Hallitus ei kuitenkaan aina onnistu tehtävässään. Yhtiölle voi aiheutua vahinko hallituksen jäsenten tekemistä päätöksistä ja mikäli hallituksen jäsenet eivät ole toimineet huolellisesti, voidaan heiltä vaatia vahingonkorvausta. Eräs hyvin keskeinen periaate johdon vahingonkorvausvastuun arvioinnin kannalta on Yhdysvaltojen oikeuskäytännössä vakiintunut *business judgment rule* – periaate, jonka mukaan johto ei ole vastuussa tappiollisistakaan liiketoimintapäätöksistä, mikäli se on tehdessään päätöksen toiminut riittävien ja asianmukaisten tietojen pohjalta hyvässä uskossa ja vilpittömästi uskonut toimenpiteen olevan yhtiön toiminnan kannalta paras. Periaate liittyy vahvasti hallituksen jäsenten huolellisuusvelvollisuuteen ja periaatteen olettamana on, että yhtiön johto hoitaa ja johtaa yhtiön liiketoimintaa huolellisesti. Periaate asettaa täten todistustaakan sille, joka väittää johdon toimineen huolimattomasti. Vastaava ajattelutapa on voimassa myös Suomen oikeudessa ja periaate on kirjattu melkein sellaisenaan osakeyhtiölain esitöihin riittävän huolellisuuden määritelmäksi.

Hallituksen jäsenen vastuu voi perustua edellä mainitun huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen lisäksi yhtiötä kohtaan myös lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Suhteessa osakkeenomistajiin ja kolmansiin osapuoliin hallituksen jäsenen vastuu rajoittuu osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestysmääräysten rikkomiseen. Osakkeenomistajat tai kolmannet tahot eivät kuitenkaan voi vaatia johtoa vastuuseen OYL 1:8:n mukaisen huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta. Sen rikkominen perustaa vastuun ainoastaan yhtiötä kohtaan.

Hallitustyöskentelyn arviointiin listayhtiöissä vaikuttaa myös elinkeinoelämän itsesääntelyn normit, joilla pyritään yhdenmukaistamaan listayhtiöiden hyvän hallinnon periaatteita. Itsesääntelyllä pyritään täydentämään osakeyhtiölain säännöksiä ja turvaamaan osakkeenomistajien oikeuksia suurissa yhtiöissä, joissa johto ja omistus ovat hyvin eriytyneitä. Tämän tutkielman kannalta keskeisin itsesääntelynormisto on Arvopaperimarkkinayhdistyksen antama *corporate governance* –suositus: Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010. Sen listayhtiöitä sitova vaikutus perustuu listayhtiöiden ja Helsingin pörssin väliseen sopimukseen, sillä hallinnointikoodin noudattaminen on yksi listautumisen edellytys. Mitään oikeudellista sitovuusarvoa koodilla ei ole, eikä sen noudattamista ole millään tavalla säännelty lain tasolla. Hallinnointikoodi vaikuttaa kuitenkin käytännössä paljon listayhtiöiden hallintoon ja hallitustyöskentelyyn.

1.2. Tutkielman rakenne

Tutkielma on jaettu kuuteen päälukuun – johdantoon, neljään substanssilukuun ja loppuyhteenvetoon.

Toisessa luvussa käsittelen johdon asemaa ja velvollisuuksia osakeyhtiössä yleisesti. Luvussa on tarkoitus käsitellä johdon asemaa yhtiön agenttina ja tämän toiminnan kannalta keskeiset periaatteet ja velvollisuudet, jotka tulisi ottaa huomioon kaikessa johdon toiminnassa. Kolmannessa luvussa puolestaan keskityn käsittelemään osakeyhtiön hallitusta ja hallituksen tehtäviä.

Toinen ja kolmas luku toimivat perustana neljännelle luvulle, joka on tämän tutkielman pääluku. Johdon yleiset velvollisuudet ja hallituksen tehtävät ovat perustana hallituksen jäsenen vastuulle tämän toimien hoitamisessa. Neljäs luku käsittelee laajemmin hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta, sen edellytyksiä ja perusteita. Koska hallituksen jäsenen vastuu on laajimmillaan suhteessa yhtiöön, keskityn käsittelemään vastuuedellytyksiä enimmäkseen tästä näkökulmasta. Luvussa käsitellään myös hallituksen jäsenen vastuuta suhteessa osakkeenomistajiin ja kolmansiin osapuoliin sekä lyhyesti jäsenen vastuuta suhteessa yhtiön omaan vastuuseen.

Viides luku keskittyy hyvän hallintotavan periaatteisiin ja elinkeinoelämän itsesääntelyyn. Luvussa tulen käsittelemään myös Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia tarkemmin, vaikka sen yksittäisiä suosituksia käsittelemän myös tutkielman aiemmissa luvuissa.

Kuudes luku koostuu yhteenvedosta ja sen tarkoituksena on palauttaa tutkielmassa käsitelty takaisin tutkielman alkupisteeseen – johdon yleisiin velvollisuuksiin ja arvioida niiden toteutumisen edellytyksiä tutkielmassa esitetyn perusteella.

1.3. Tutkimusmenetelmä ja käytetyt lähteet

Tutkielmani on pääasiassa oikeusdogmaattinen tutkimus hallituksen jäsenen vastuuasemasta ja vastuusta. Tutkielmani tarkoituksena on selvittää voimassaolevan oikeuden sisältöä ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjen tulkintakannanottojen kautta muodostaa lain säännöksistä mahdollisimman ristiriidaton oikeusnormien kokonaisuus. Käytän tutkielmassani apuna hieman myös oikeusvertailevaa tutkimusta, jonka perustana on Yhdysvaltojen, Iso-Britannian ja Ruotsin voimassa olevat säännökset hallituksen jäsenten vastuuasemista. Erityisesti Yhdysvaltojen oikeuskäytännössä vakiintuneet periaatteet ovat olleen pohjana Suomen yhtiöoikeuden kehityksessä. Tutkielmassani en tule käsittelemään oikeusvertailua omana osiona, vaan

käytän oikeusvertailua taustalla apuna hahmottamaan Suomen yhtiöoikeuden tilannetta.

Tutkielman lähteinä on käytetty enimmäkseen suomalaista ja ulkomaista oikeuskirjallisuutta, oikeuskäytäntöä sekä lainvalmisteluaineistoa, erityisesti OYL:n ja EOYL:n esitöitä. Koska tutkielmani keskittyy Helsingin pörssissä listattuihin yhtiöihin, käytän lähteenä myös elinkeinoelämän itsesääntelyn normeja, erityisesti Arvopaperimarkkinayhdistyksen antamaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodia (niin sanottua corporate governance –suositusta).

2. Johdon asema ja velvollisuudet osakeyhtiössä

2.1. Yleistä johdosta

Osakeyhtiön johto määritellään osakeyhtiölain 6 luvussa. 6 luvun 1 pykälä alkaa sanoin ”yhtiöllä on oltava hallitus”. Johto voi koostua hallituksesta, toimitusjohtajasta ja hallintoneuvostosta, mutta vain hallitus on jokaiselle osakeyhtiölle pakollinen toimielin yhtiökokouksen ohella. Jokaisessa osakeyhtiössä on siis oltava yhtiökokous ja hallitus. Johdon asema ja tehtävät vaihtelevat huomattavasti omistus pohjan mukaan. Kaikista pienimmissä osakeyhtiöissä on mahdollista, että yksi ja sama henkilö toimii yhtiön ainoana osakkeenomistajana, hallituksen jäsenenä ja toimitusjohtajana, kun taas suurissa yhtiöissä omistus voi olla hyvin pirstaloitunut ja eriytynyt johdosta.

2.2. Päämies-agenttiteoria

Päämies-agenttiteorian mukaan yrityksen johto toimii yrityksen kaikkien osakkeenomistajien agenttina ja yrityksen kaikki osakkeenomistajat puolestaan ovat johdon päämiehiä. Agentti ja päämies ovat sopimussuhteessa keskenään ja sopivat agentin tehtävistä päämiehen hyväksi sekä sopimuksen tavoitteista. Tällä tarkoitetaan sitä, että yhtiön johto toimeksiannon saaneena toimii päämiehen, yhtiön, lukuun ja puolesta ja tekee

tarvittavat päätökset toimeksiannon tavoitteen saavuttamiseksi. Agentti saa yleensä sopimussuhteessa niin sanotusti vapaat kädet toimia parhaaksi näkemällään tavalla tavoitteen saavuttamiseksi.

Tällaiselle päämies-agenttisuhteelle on tyypillistä, että agentilla on tiedossaan huomattavasti enemmän päätöksiin ja yhtiön toimintaan liittyviä seikkoja kuin päämiehellä, ja tämä tiedon epäsymmetria ilman tehokasta valvontaa antaa agentille mahdollisuudet toimia opportunistisesti edistäen omaa etuaan. Päämiehellä ei ole tehokkaita keinoja varmistaa, toimiko agentti todellisuudessa parhaalla mahdollisella tavalla ja nimenomaan päämiehen etu etusijalla. Koska osakkeenomistajat kantavat residuaaliriskin yhtiön menestymisestä ja heillä on täten tärkein intressi maksimoida yrityksen menestyminen, varallisuus ja oma tuottoensa, on osakkeenomistajilla myös suuri intressi valvoa yritysjohtoa sen toimiessa osakkeenomistajien agenttina.⁵ Tämän valvontatoimen helpottamiseksi johdolla on korostettu lojaliteetti- ja huolellisuusvelvollisuus, niin sanotut fidusiaariset velvollisuudet osakkeenomistajia kohtaan. Tehokkain kannustin agentille on kuitenkin päämiehen viimesijainen määräysvalta yhtiön varallisuuteen eli osakkeenomistajien oikeus vaihtaa johto.

2.3. Johdon fidusiaariset velvollisuudet

Johdon tehtävä käy ilmi osakeyhtiölain 1 luvun 8 pykälästä. Sen mukaan johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Määritelmä pitää sisällään kaksi johdon yleistä velvollisuutta; velvollisuuden toimia huolellisesti ja velvollisuuden edistää yhtiön etua. Jälkimmäinen velvollisuus pitää sisällään johdon niin sanotun lojaliteettivelvollisuuden yhtiötä ja sen kaikkia osakkeenomistajia kohtaan.⁶ Näitä kahta velvollisuutta, huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta kutsutaan yhdessä johdon fidusiaarisiksi velvollisuuksiksi.

---

⁵ Mähönen – Villa (2006 I) s. 86-92

⁶ HE 109/2005 vp. s. 40

Fidusiaarisuhde on *fidusiaarin*, eräänlaisen asiainhoitajan, ja *fidusiantin*, edunsaajan, välinen luottamussuhde, joka voi perustua lakiin tai sopimukseen⁷. Yhtiöoikeudessa päämies-agenttisuhde on tyypillinen sopimukseen perustuva fidusiaarisuhde, jossa johto fidusiaarina hoitaa yhtiön eli fidusiantin johdolle uskomia tehtäviä. Mähönen ja Villa näkevät fidusiaariset velvollisuudet viimekätisinä sääntöinä suojata osakkeenomistajia johdon opportunisteilta luomalla kannustimia kummallekin taholle niin, että osakkeenomistajat uskaltavat antaa varallisuuttaan johdon hoidettavaksi, ja että johto toimii osakkeenomistajien intressien mukaisesti hoitaessaan ja määrätessään näiden varallisuudesta⁸.

Kyläkallio, Irola ja Kyläkallio puolestaan näkevät fidusiaariset velvollisuudet enemmän yleisinä siviilioikeudellisina periaatteina, joiden mukaan toisen asioita hoitaakseen ottanut suorittaa tai pyrkii suorittamaan tehtävänsä aina huolellisesti ja päämiehen edun mukaisesti. Heidän käsityksensä mukaan fidusiaarisia velvollisuuksia ei voida niiden yleisestä siviilioikeudellisesta luonteesta johtuen pitää yhteisöoikeudellisina periaatteina. Ja koska nämä johdolle asetetut velvollisuudet on sijoitettu osakeyhtiölain 1 lukuun muiden osakeyhtiöoikeudellisten keskeisten periaatteiden joukkoon, he käsittelevätkin huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuuksia osakeyhtiön toiminnan keskeisinä periaatteina.⁹

Osakeyhtiössä on osakkeenomistajien ja johdon välisen fidusiaarisuhteen lisäksi myös kaksi muuta fidusiaarisuhdetta: vähemmistöosakkeenomistajan ja määräävien osakkeenomistajien välinen suhde sekä velkojien ja yhtiön välinen suhde. Näiden kahden jälkimmäisen suhteen fidusiaariset velvollisuudet perustuvat OYL:n muihin säännöksiin, vaikka OYL 1:8 voidaan pitää myös näissä suhteissa yleisperiaatteena. Toisaalta on muistettava, ettei esimerkiksi määräävällä osakkeenomistajalla ole samanlaista velvollisuutta edistää yhtiön etua kuin johdolla, vaan osakkeenomistajilla on niin sanottu

---

⁷ Mähönen – Villa (2006 I) s. 108

⁸ Mähönen – Villa (2006 I) s. 110

⁹ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio (2008) s. 76

”itsekkyysoikeus” ajaa omaa etuaan. Tätä tosin rajoittaa OYL:n 1:7 mukainen yhdenvertaisuusperiaate, jonka mukaan yhtiökokous ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimeen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Tässä tutkielmassa en tule kuitenkaan käsittelemään näitä fidusiaarisuhteita tämän enempää.

Arvioitaessa johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutta, on hallituksen esityksen mukaan kiinnitettävä huomiota yhtäältä siihen, että säännös koskee johdon (hallituksen jäsenet, mahdollinen toimitusjohtaja ja mahdolliset hallintoneuvoston jäsenet) toimintaa nimenomaan tässä ominaisuudessa ja toisaalta arviointi tulee tehdä henkilön tosiasiallisen aseman perusteella¹⁰. Täten esimerkiksi kaupparekisterimerkinnöillä on lain esitöiden mukaan vain todisteluvaikutus arvioitaessa fidusiaaristen velvollisuuksien täyttymistä.

2.3.1. Huolellisuusvelvollisuus

Huolellisuusvelvollisuuden voidaan katsoa osakeyhtiölain mukaan koostuvan johdon yleisistä tehtävistä (OYL 6 luku) sekä yhtiön toiminnan tarkoituksen mukaan toimimisesta (OYL 1:5)¹¹. Johdon on toimittava huolellisesti edistäessään yhtiön etua ja tarkoitusta, joka OYL 1:5:n mukaan on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, ellei yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiölle muuta tarkoitusta. Huolellisuusvelvollisuuden täyttäminen edellyttää, että johto aktiivisesti toimien täyttää sille asetetut tehtävät, toisin sanoen johdon passiivisuus ei poista johdon vastuuta yhtiötä kohtaan, vaan johdon on yhtiön edun niin vaatiessa ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin.¹²

Johdon huolellisuutta arvioidaan objektiivisin perustein. Arviointiin ei vaikuta johdon jäsenen omat kyvyt tai tämän omien asioiden hoitaminen, vaan johtohenkilön toimintaa verrataan siihen, miten vastaavissa olosuhteissa

---

¹⁰ HE 109/2005 s. 40 ja s. 194

¹¹ Mähönen – Villa (2006 I) s. 114 ja HE 109/2005 s. 40

¹² Ks. esim. Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 47-49

huolellinen henkilö toimisi.¹³ Salonen toteaa, että objektiivinen arvio johdon huolellisuudesta korostaa ”vastaavilla olosuhteilla”, ettei huolellisuusarviointia saa perustaa vasta jälkikäteen ilmi tulleisiin seikkoihin tai tapahtumiin, kuten ei myöskään arviointia tulisi tehdä ”tapahtumahetkestä irrotetun pohdinnan mukaan”¹⁴. Sanottu on käsitelty osana yhdysvaltalaisista *duty of care* –toimintastandardia, mutta soveltuu myös OYL:n mukaisen huolellisuusvelvollisuuden arviointiin, sillä yhdysvaltalaisista huolellisuusvelvollisuuden sisältöä, erityisesti jäljempänä käsiteltävää liiketoimintapäätösperiaatetta (*business judgment rule*) on käytetty pohjana myös OYL:ssä. Salonen korostaa myös huolellisuusarvioinnissa yhtiön taloudellista tilaa ja muiden vaihtoehtojen olemassaoloa päätöksentekohetkellä ja vasta näiden jälkeen voidaan tehdä arvio siitä onko hallitus ylittänyt sallitun ja järkevän riskinoton tason¹⁵.

Huolellisuusarvioinnissa on aina muistettava, että liiketoimintaan liittyy riskipitoisten päätösten tekeminen ja johto joutuu tekemään tällaisia päätöksiä usein epävarmoissa olosuhteissa. Päämies-agenttiteorian valossa voidaan myös ajatella, että hallituksella on itsenäisenä yhtiöoikeudellisena toimielimenä ja yhtiön agenttina *oikeus* tehdä oman harkintansa mukaan päätöksiä kysymättä päämiehen suostumusta tai mielipidettä asiasta. Riskien ottaminen kuuluu yritystoimintaan ja siihen liittyy väistämättä epäonnistumisen mahdollisuus. Liiketoiminnan riskipitoisesta luonteesta johtuen se, että johdon tekemä päätös osoittautui yritykselle tappiolliseksi, ei automaattisesti tarkoita, että yritysjohto olisi toiminut huolimattomasti¹⁶. Olisi kohtuutonta vaatia johtoa vastuuseen jokaisesta riskin ottamisesta ja mikäli näin olisi, olisivat yhtiön mahdollisuudet houkutella agenttikseen pätevä yritysjohto liki olemattomat. Johdon huolellisuutta tulisikin arvioida päätöksentekohetkellä tiedossa olleiden seikkojen ja käytettävissä olleen tiedon perusteella¹⁷.

---

¹³ OMTR 2003:4 s. 89

¹⁴ Salonen (2000) s. 66

¹⁵ Salonen (2000) s. 97

¹⁶ Mähönen – Villa (2010 III) s. 217

¹⁷ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 48

Hallituksen esityksen mukaan:

”Riittävänä huolellisuutena voidaan yleensä pitää sitä, että ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto, sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai muu toimi eivätkä päätöksen tai muun toimen tekoon ole vaikuttaneet johdon jäsenten eturistiriidat¹⁸.”

Hallituksen esityksessä korostetaan vielä erityisesti, että päätöksen tai toimeen liittyvän riskin kasvaessa myös vaadittava huolellisuus kasvaa ja korostuu, kuten myös silloin, jos vastapuolena on johtohenkilön lähipiiriin kuuluva taho¹⁹. OYL 8:6.2:n mukaan henkilön katsotaan kuuluvan toisen henkilön lähipiiriin, jos toinen ”pystyy käyttämään toiseen nähden määräysvaltaa tai pystyy käyttämään huomattavaa vaikutusvaltaa sen taloutta [...] koskevassa päätöksenteossa.” Täten ainakin samassa taloudessa asuvien katsotaan kuuluvan toistensa lähipiiriin.

2.3.2. Lojaliteettivelvollisuus

Yhtiöoikeudellista lojaliteettivelvollisuutta ei ole määritelty lainsäädännössä. OYL 1:8 perustelujen mukaan velvollisuus toimia yhtiön edun mukaisesti pitää sisällään lojaliteettivelvollisuuden yhtiötä ja viimekädessä sen kaikkia osakkeenomistajia kohtaan²⁰. Velvollisuus yhtiön edun mukaiseen toimintaan kohdistuu nimenomaan *kaikkiin osakkeenomistajiin* ja osakkeenomistajien edulla tarkoitetaan täten osakkeenomistajakollektiivin yhteistä etua. Osakeyhtiölain lojaliteettivelvollisuuden negaationa voidaan pitää, ettei johdolla ole oikeutta edistää kenenkään muun kuin kaikkien osakkeenomistajien etua; ei siis johdon omaa etua eikä kolmannen tahon, ellei tämä ole yhtiön edun mukaista. Jotta johto toimisi

---

¹⁸ HE 109/2005 s. 40

¹⁹ HE 109/2005 s. 40

²⁰ HE 109/2005 s. 40-41

lojaliteettivelvollisuutensa mukaisesti, se ei saa toimia vain tiettyjen osakkeenomistajien yksityisten etujen mukaisesti edes siinä tapauksessa, että hallituksen jäsen, tai parhaimmillaan koko johto olisi tämän omistajatahon nimeämä.

Lojaliteettivelvollisuus aktivoituu esimerkiksi tilanteessa, jossa yhtiön johtoon kuuluva henkilö tekee oikeustoimia yhtiön kanssa, jolloin sovellettavaksi tulee OYL 1:8:n lisäksi OYL 6:4:n hallituksen jäseniä koskeva esteellisyysäännös, jonka mukaan hallituksen jäsen ei saa osallistua hänen tai yhtiön välistä sopimusta tai oikeustoimea koskevan asian käsittelyyn. Hallituksen jäsenen on myös jäävättävä itsensä tilanteessa, jossa käsiteltävänä olevasta asiasta on hänelle odotettavissa olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Säännös on pääasiallisesti samansisältöinen kuin EOYL 8:10, jonka perusteluiden mukaan esteellisyys ei edellytä selvitystä tosiasiallisesta ristiriidasta, vaan pelkkä ristiriidan mahdollisuus on riittävä tekemään hallituksen jäsenen esteelliseksi²¹. Johdon lojaliteettivelvollisuus yhtiötä kohtaan on ehdoton ja mahdollisen itsekontrahointitilanteen sattuessa johtoon kuuluvan on asetettava oma etunsa taka-alalle ja nostettava yhtiön ja osakkeenomistajien etu etusijalle.

Mähönen ja Villa eivät katso johdolla olevan varsinaista itsekontrahointikieltoa, kieltoa käyttää hyväksi liiketoimintamahdollisuuksia tai kieltoa kilpailla yhtiön kanssa, mutta johdolla olisi aina näyttötaakka siitä, että toimet ovat tehty yhtiön ja osakkeenomistajien etua silmällä pitäen²².

2.3.3. Yhtiön etu

Lojaliteettivelvollisuus edellyttää siis yhtiön johdon toimivan kaikissa tilanteissa yhtiön edun mukaisesti. Yhtiön edun määrittämisen lähtökohtana pidetään OYL 1:5:ssä säädettyä olettaa, jonka mukaan yhtiön toiminnan tarkoituksena on voiton tuottaminen osakkeenomistajille, joka käytännössä

---

²¹ HE 27/2977 s. 54

²² Mähönen – Villa (2006 I) s. 118

tarkoittaa osakkeenomistajien sijoitusten arvon maksimointia. On huomattava, että OYL 1:5 säännös on dispositiivinen ja osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnalle muunkin tarkoituksen. Tällöin yhtiön johdon tehtävät voidaan määritellä toisenlaisiksi ja käytännössä yhtiön johto voidaan ei-voitontuottamistarkoituksen myötä vapauttaa kokonaan lojaliteettivelvollisuudesta osakkeenomistajia kohtaan. Yhtiön johtoa ei voida kuitenkaan koskaan vapauttaa kokonaan lojaliteettivelvollisuudesta, vaan lojaliteettivelvollisuus kohdistuu aina johdonkin tahoon; joko osakkeenomistajiin tai näiden yhtiöjärjestyksessä määräämään yhtiön toiminnan tarkoituksen mukaiseen muuhun tahoon²³. Kärjistäen siis koska OYL 1:5 oletama on tahdonvaltainen, on myös johdon lojaliteettivelvollisuus tahdonvaltainen.²⁴

Toisin kuin voitontuottamistarkoitus, tällainen muu tarkoitus on nimenomaisesti kirjattava yhtiöjärjestykseen. Ellei yhtiöjärjestyksessä mainita yhtiön tarkoitusta, yhtiön tarkoitukseksi on katsottava voiton tuottaminen osakkeenomistajille. Olettama on Airaksisen, Pulkkinen ja Rasinahon mielestä perusteltua, sillä heidän mukaansa ylivoimainen enemmistö perustetuista yhtiöistä on perustettu nimenomaisesti voitontuottamismielessä²⁵.

Yhtiön edun mukaan toimiminen tarkoittaa käytännössä yhtiön toimialan ja tarkoituksen mukaan toimimista. Voidaan sanoa, että mikäli johto toimii yhtiön tarkoituksen mukaisesti, toimii se myös yhtiön edun mukaisesti. Yhtiön tarkoitus on pidettävä erillään yhtiön toimialasta, joka määrittelee sen liiketoiminta-alueen, jolla yhtiö toimii ja jolla johto pyrkii maksimoimaan osakkeenomistajien sijoitusten arvon. Johdon tulee toimia toimialan puitteissa täyttäessään sille asetetun velvollisuuden edistää yhtiön etua eli tuottaa osakkeenomistajille voittoa tai täyttää yhtiöjärjestyksen mukainen muu tarkoitus.

---

²³ Rissanen ym. (2006) s. 212

²⁴ Mähönen – Säiläkivi – Villa (2006) s. 48

²⁵ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 26

Osakeyhtiön toiminnassa on tärkeä huomata, että hallituksen jäsentä sitovat paitsi osakeyhtiölain säännökset, myös yhtiöjärjestyksen määräykset toiminnan laadusta ja tarkoituksesta. Toimiessaan osakeyhtiön puolesta, hallituksen jäsenen kaikki sellaiset toimet, jotka eivät kuulu yhtiön toimialaan tai edistä sen tarkoitusta ovat kiellettyjä²⁶.

2.3.4. Yhdenvertaisuusperiaate

Yhdenvertaisuusperiaate on yksi osakeyhtiöoikeudellisista keskeisistä periaatteista. Periaate on kirjattu osakeyhtiölain 1 luvun 7 pykälän ensimmäiseen virkkeeseen, jonka mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin. Vaikka säännös kohdistuu lain sanamuodon mukaan ensisijaisesti *osakkeisiin*, sen päällimmäisenä tarkoituksena on hallituksen esityksen mukaan suojata vähemmistöosakkeenomistajia ja estää enemmistöosakkeenomistajien suosiminen vähemmistön kustannuksella²⁷. Periaate sääntelee enimmäkseen toista yhtiöoikeudellista päämies-agenttisuhdetta vähemmistöosakkeenomistajien ja määräävien osakkeenomistajien välillä. Oikeuskirjallisuudessa yhdenvertaisuusperiaate on katsottu OYL 1:6:n enemmistöperiaatteen vastinpariksi²⁸. Enemmistöperiaatteen mukaan osakkeenomistajat päättävät yhtiön asioista äänten enemmistöllä ja yhdenvertaisuusperiaatteella on tarkoitus vahvistaa entisestään tämä periaate, että kaikki osakkeet todellisuudessa ovat samanarvoisia ja tuottavat yhtäläiset äänioikeudet yhtiön asioista päätettäessä. Ilman tämänkaltaista suojaa yhtiön voisi olla vaikeaa saada sellaisia sijoittajia, jotka eivät saa määräysvaltaa yhtiössä.

Yhdenvertaisuusperiaatteella ei ole tarkoitus estää enemmistövallan käyttämistä yhtiökokouksessa, vaan periaatteella on tarkoitus suojata vähemmistöosakkeenomistajia enemmistövallan väärinkäytökseltä. Tällaiset

---

²⁶ Salonen (2001) s. 119

²⁷ HE 109/2005 vp. s.39

²⁸ Ks. esim. Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 36

väärinkäyttötilanteet konkretisoituvat osakkeenomistajien välillä tyypillisesti varojenjaon yhteydessä, kun määräävät osakkeenomistajat pyrkivät eri keinoin siirtämään yhtiön varoja enemmistölle tai ohjata yhtiön resursseja muutoin itselleen esimerkiksi palkkioiden muodossa ja ohi muodollisten varojenjakoavain²⁹. Jo vuoden 1978 osakeyhtiölain esitöissä on kielletty vähemmistöosakkeenomistajien ”näännyttäminen” minimoimalla osingonjakoa erilaisin kirjanpidollisin järjestelyin, jotka tosin ovat lainmukaisia, mutta loukkaisivat vähemmistöosakkeenomistajien oikeuksia yhtiössä³⁰.

OYL 1:7:n toinen virke on yleisluontoisempi yleissäännös, jonka mukaan yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella. Yleissäännöksen kautta osakkeenomistajia suojataan johdon menettelyiltä, joilla pyritään edistämään vain tiettyjen osakkeenomistajien etuja. Yleissäännös kytkeytyy johdon lojaliteettivelvollisuuteen suojaten vähemmistöosakkeenomistajia määräävien osakkeenomistajien opportunistiselta käyttäytymiseltä ja pyrkimyksiltä vaikuttaa määräävien osakkeenomistajien käytännössä itse valitsemaan johtoon³¹.

OYL 1:7:n ensimmäisen virkkeen yhdenvertaisuusperiaatteen ja toisen virkkeen yleissäännöksen välistä suhdetta ei ole osakeyhtiölaissa perusteltu sen tarkemmin. Kyläkallio, Iiro ja Kyläkallio katsovat, että yleissäännöksen soveltamisala on laajempi kuin yhdenvertaisuusperiaatteen, joka heidän näkemyksensä mukaan kohdistuu osakkeisiin³². Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho taas eivät tee eroa yhdenvertaisuusperiaatteen ja yleissäännöksen välillä lainkaan; heidän mielestä yleissäännös on yhdenvertaisuusperiaatteen

---

²⁹ Mähönen – Villa (2006 I) s. 98

³⁰ Mähönen – Säiläkivi – Villa (2006) s. 37; HE 27/1977 s. 68, 91

³¹ Mähönen – Villa (2006 I) s. 115

³² Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 73

ilmaus, eikä niiden välillä edes ole mitään aineellista käsitteellistä eroa³³. Mähönen ja Villa eivät puolestaan ole asettuneet kummallekaan kannalle, vaan toteavat ettei voida sanoa varmasti, mikä on ollut tarkoituksena³⁴. Oma tulkintani yhdenvertaisuusperiaatteen ja yleissäännöksen välisestä suhteesta on samansuuntainen Airaksisen, Pulkkinen ja Rasinahon kanssa. Mielestäni yleissäännöllä on pyritty vahvistamaan yhdenvertaisuusperiaatetta ja ulottamaan se myös johdon toimintaa ohjaavaksi periaatteeksi.

Yhdenvertaisuusperiaatteella ei ole tarkoitus saattaa kaikkien osakkeenomistajien asemaa yhtiössä samanlaiseksi, eikä näin voikaan olla kun omistajan asema yhtiössä määräytyy lähtökohtaisesti hänen suhteellisen omistuksensa mukaan. Yhdenvertaisuusperiaate vain varmistaa, että osakkaan omistuksen arvo säilyisi suhteessa muihin osakkeiden arvoon sellaisena kuin se on lain ja yhtiöjärjestyksen mukaan³⁵.

3. Osakeyhtiön hallitus

3.1. Hallituksen jäsenten valinta

Osakeyhtiössä yhtiökokous valitsee hallituksen jäsenet. Yhtiöjärjestyksessä voidaan poiketa tästä olettamasaännöksestä ja delegoida hallituksen jäsenten valinta mahdolliselle hallintoneuvostolle. Yhtiöjärjestyksessä voidaan myös määrätä vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä jonkin muun tahon nimitettäväksi. Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksen 8 mukaan hallituksen valitsee aina yhtiökokous; myös silloin kun yhtiössä on hallintoneuvosto. Tällä on pyritty parantamaan osakkeenomistajien tosiasiallisia keinoja vaikuttaa yhtiön hallintoon ja täten myös koko yhtiön

---

³³ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 41

³⁴ Mähönen – Villa (2006 I) s. 106

³⁵ Airaksinen – Jauhiainen (2000) s. 162

toimintaan. Hallituksen jäsenten valinnan voidaan katsoa olevan yksi tärkeimmistä yhtiökokouksessa tehtävistä päätöksistä.³⁶

Osakeyhtiölain 6 luvun 8 pykälän mukaan hallitukseen on valittava yhdestä viiteen varsinaista jäsentä. Tämä säännös on OYL 1:9 tahdonvaltaisuusperiaatteen nojalla dispositiivinen säännös, josta osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestysmääräyksellä poiketa. Toisin kuin EOYL:n aikaan, hallituksen jäsenten lukumäärään ei vaikuta yhtiön koko³⁷. Mikäli hallitukseen valitaan vähemmän kuin kolme jäsentä, on hallitukselle valittava vähintään yksi varajäsen. Varajäsenen sovelletaan samoja säännöksiä kuin varsinaiseen jäseneseen, tosin varajäsenen säännöksiä sovelletaan vain silloin kun tämä toimii hallituksen varsinaisen jäsenen tilalla.³⁸ Hallituksen jäsenten lukumäärän ollessa enemmän kuin yksi, on hallitukselle valittava OYL 6:8.2 mukaan puheenjohtaja, joka valitaan hallituksen jäsenten keskuudesta ja valitsijana on yleensä hallitus. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä puheenjohtajan valinnasta. Momentti on sinällään hieman epäselvä, sillä siinä ei tarkalleen säännellä, mitä puheenjohtajan valinnasta voidaan yhtiöjärjestyksessä oikeastaan määrätä. Säännöksen tarkoituksena lienee se, että yhtiökokous voi halutessaan yhtiöjärjestysmääräyksellä valita hallituksen puheenjohtajan.³⁹

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodissa ei ole säännelty hallituksen jäsenten lukumäärää. Suosituksen 9 mukaan hallituksessa on oltava se verran jäseniä, että hallitus pystyy työskentelemään ja hoitamaan tehtävänsä mahdollisimman tehokkaasti. Suosituksen perusteluissa todetaan, että jäsenillä tulisi olla toisiaan täydentävää kokemusta sekä riittävä ja monipuolinen osaaminen. Tämä on luonnollista sen vuoksi, että hallituksen tulee tuntea yritystoimintaa ja sen osa-alueita. Suosituksessa korostetaan

---

³⁶ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, suositus 11 ja 12 perusteluineen; Mähönen – Villa (2010 III) s. 257

³⁷ EOYL 8:1.1, jonka mukaan yhtiön osakepääoma vaikutti osin hallituksen jäsenten lukumäärään.

³⁸ Mähönen – Villa (2010 III) s. 255

³⁹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 457

erityisesti, että hallituksen kokoonpanossa on huomioitava yhtiön toiminta ja sen asettamat vaatimukset. Hallituksen jäsenillä on oltava myös riittävästi käytettävissä aikaa tehtävien hoitamiseksi. Hallinnointikoodi edellyttää myös, että hallituksessa on sekä mies- että naispuolisia jäseniä.⁴⁰

Toisin kuin EOYL:n aikaan, OYL ei edellytä hallituksen jäseneltä kirjallista suostumusta tehtävään⁴¹. Koska hallituksen jäsenyys on vapaaehtoinen toimi, eikä ketään voida täten pakottaa toimimaan hallituksen jäsenenä ilman tämän suostumusta, tulee kunkin hallituksen jäsenen antaa vapaamuotoinen suostumus yhtiölle. Ilman suostumusta henkilöä ei voida hallituksen jäsenenä asettaa osakeyhtiölain mukaan vastuuseen.⁴² Kirjallisen tai muutoin todisteellisen suostumuksen etuna on myös se, että ulkopuolinen voi luottaa kaupparekisteriin merkittyihin tietoihin. Itse kaupparekisterimerkintä hallituksen jäsenyydestä kun ei takaa sitä, että henkilö olisi tosiasiallisesti suostunut toimeen. Tästä syystä hallituksen jäseniltä on usein pyydetty kirjallinen suostumus valinnan jälkeen.⁴³ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suositus 11, jossa käsitellään nimitysvaliokunnan ehdotusta hallitukseksi, edellytetään että jäsenehdokkaalta on saatu suostumus ennen kuin jäsenehdokkaasta voidaan antaa tietoja osakkeenomistajille, tai ylipäättään että tämän ehdokkuus voidaan ilmoittaa⁴⁴. Vaikka hallinnointikoodissa ei muuten puhuta suostumuksesta, voidaan tästä päätellä, että kultakin hallituksen jäseneltä tulee saada etukäteen suostumus. Listayhtiöissä hallituksen jäsenen toimikausi kestää OYL 6:11 olettamasäännöksen mukaan valintaa seuraavaan yhtiökokouksen päättymiseen. Mikäli henkilön toimikautta halutaan jatkaa seuraavalle vuodelle, tulee häneltä lähtökohtaisesti saada uusi suostumus.⁴⁵

---

⁴⁰ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, suositus 9 perusteluineen; Mähönen – Villa (2010 III) s. 255

⁴¹ HE 109/2005 s. 83

⁴² Savela (2006) s. 13 ja Kyläkallio – Irola – Kyläkallio (2008) s. 578

⁴³ HE 109/2005 s. 83

⁴⁴ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, suositus 11 perusteluineen

⁴⁵ Savela (2006) s. 13 ja Kyläkallio – Irola – Kyläkallio (2008) s. 578

3.2. Hallituksen jäsenen kelpoisuusvaatimukset

Osakeyhtiölaki lähtee määrittämään hallituksen jäsenen kelpoisuusvaatimuksia sulkemalla pois ne tahot, jotka eivät voi olla hallituksen jäseniä. OYL 6:10.1:n mukaan hallituksen jäsenenä ei voi olla oikeushenkilö, eikä alaikäinen. Jäsenyyden estää myös toimintakelpoisuuden rajoitus, tai jos henkilölle on määrätty edunvalvoja. Myöskään konkurssissa oleva henkilö ei voi olla hallituksen jäsenenä. Tästä voidaan päätellä, että jäsenyys hallituksessa edellyttää osakeyhtiölain mukaan oikeustoimikelpoisuutta; hallituksen jäsenen tulee olla täysi-ikäinen ja täysivaltainen luonnollinen henkilö.⁴⁶

Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho katsovat näiden säännösten tarkoituksena olevan varmistaa, että hallituksen jäsenet ovat siviilioikeudellisesti vastuunalaisia ja että heihin voidaan myös taloudelliselta kantilta katsoen kohdistaa mahdollisesti vahingonkorvausvaatimuksia⁴⁷. OYL 1:9:n tahdonvaltaisuussäännöksen mukaan osakkeenomistajat voivat enemmistöperiaatetta noudattaen yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta edellyttäen, että määräykset ovat lainmukaisia ja hyvän tavan mukaisia.⁴⁸ Täten, vaikka osakeyhtiölaissa ei ole erikseen säännöstä siitä, että osakkeenomistajat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä hallituksen jäsenille myös muita kelpoisuusehtoja, on tämä edellä mainitun lainkohdan perusteella mahdollista. On myös huomioitavaa, että hallituksen jäsen ei voi olla hallintoneuvoston jäsenenä (OYL 6:23) eikä yhtiön tilintarkastajana (TTL 25.1).

Listayhtiöiden on pakottavien lain säännösten lisäksi otettava toiminnassaan huomioon Helsingin pörssin säännöt ja erityisesti Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suositukset. Hallinnointikoodissa on omat lisäedellytyksensä hallituksen jäsenen kelpoisuudesta suosituksissa 14 ja 15, joissa säännellään

---

⁴⁶ Osakeyhtiölaki 6:10.1; Mähönen – Villa (2010 III) s. 258

⁴⁷ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 465

⁴⁸ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 470

hallituksen jäsenten riippumattomuutta. Riippumattomuusvaatimukset kohdistuvat yhtäältä hallituksen jäsenten ja yhtiön, ja toisaalta hallituksen jäsenten ja yhtiön merkittävien osakkeenomistajien väliselle suhteelle. Hallinnointikoodin suosituksen 14 mukaan hallituksen jäsenten enemmistön tulee olla riippumattomia yhtiöstä ja lisäksi vähintään kahden tähän enemmistöön kuuluvan jäsenen tulee olla vielä riippumattomia yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista. Mähösen ja Villan esimerkin mukaan, jos hallituksessa on viisi jäsentä, on kolmen oltava riippumattomia yhtiöstä ja näistä kolmesta edelleen kahden on oltava riippumattomia yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista ⁴⁹. Hallinnointikoodissa perustellaan tätä riippumattomuusvaatimusta eturistiriitojen välttämiseksi. Hallituksen tehtävänä on valvoa yhtiön toimivaa johtoa ja mikäli hallituksen enemmistö olisi yhtiön muita johtajia, olisi tässä valvontavelvollisuudessa suuri intressiristiriidan mahdollisuus. Suosituksen on katsottu tukevan OYL 1:8:n mukaista johdon huolellisuusvelvollisuutta toimia yhtiön ja sen kaikkien osakkeenomistajien etujen mukaisesti.

Hallinnointikoodin suosituksen 15 mukaan hallituksen tulee itse arvioida riippumattomuutensa. Suosituksessa on 12 -kohtainen luettelo riippumattomuuden arviointiin vaikuttavista seikoista. Luettelo on jaettu kolmeen osaan, siten että kohtien a) – f) olosuhteet liittyvät hallituksen jäsenen riippumattomuuteen yhtiöstä, kohdat g) – h) riippumattomuuteen yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista ja kohdissa i) – l) käsitellään hallituksen jäsenen riippumattomuutta kokonaisarvioinnin perusteella. ⁵⁰ Hallituksen jäsen ei ole riippumaton esimerkiksi jos hän on työsuhteessa yhtiöön, jäsen kuuluu toimivaan johtoon sellaisessa yhtiössä, jonka hallituksen jäsen kuuluu toimivaan johtoon ensin tarkoitettussa yhtiössä (kyseessä ristikkäinen valvontasuhte), jäsenellä on määräysvalta yhtiöön tai jäsenen lähipiiriin kuuluva henkilö täyttää jonkin kyseessä olevan suosituksen mukaisen kriteerin.

---

⁴⁹ Mähönen – Villa (2010 III) s. 259

⁵⁰ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, suositus 15 perusteluineen

Koska hallituksen tulee itse valvoa jäsentensä riippumattomuutta, on hallitus hyvin pitkälti hallituksen jäsenten oman ilmoitusvelvollisuuden varassa riippumattomuusarvioinnissa. Suosituksen 17 mukaan jäsenillä onkin tiedonantovelvollisuus hallitukselle hänen pätevyytensä ja riippumattomuutensa arviointiin vaikuttavista seikoista. Lisäksi vielä riippumattomuuden läpinäkyvyyden takaamiseksi yhtiön on ilmoitettava hallituksen jäsenistä henkilö- ja omistustietoja, jotka hallituksen jäsen on puolestaan velvollinen antamaan yhtiölle. Näiden tietojen pohjalta osakkeenomistajat voivat arvioida jäsenten toimintaedellytyksiä.⁵¹

OYL 6:10.2 asettaa hallitukselle asuinpaikan osalta vielä vaatimuksen, että vähintään yhdellä hallituksen jäsenellä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella. Patentti- ja rekisterihallitus voi tosin myöntää tähän vaatimukseen poikkeusluvan. Kyseisellä asuinpaikkavaatimuksella lienee tarkoitus varmistaa, että yhtiöön saadaan riittävän hyvin yhteys esimerkiksi haasteen toimittamista varten⁵².

3.3. Hallituksen tehtävät

Koska hallitus on ainoa pakollinen toimielin yhtiön johdossa, ovat hallituksen tehtävät määriteltäviä niin, että mahdollisten toimitusjohtajan ja hallintoneuvoston puuttuessa kaikki johdolle asetetut velvollisuudet tulevat täytetyiksi. Pienissä yhtiöissä, joissa yksi ja sama henkilö toimii ainoana osakkeenomistajana, hallituksen jäsenenä ja toimitusjohtajana, ei hallitustyöskentelyä varsinaisesti ole, eikä sillä siten ole suurta merkitystä hallituksen tehtävien arvioimisen kannalta.

Listayhtiöissä hallituksen roolin on puolestaan katsottu olevan hyvinkin merkittävä, sillä hallitus vastaa yhtiön strategian määrittämisestä, toimitusjohtajan ja yhtiön hallinnon valvonnasta sekä toimitusjohtajan

---

⁵¹ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, suositukset 16 ja 17 perusteluineen; Mähönen – Villa (2010 III) s. 259-262

⁵² Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 467-468

valinnasta ja erottamisesta. Toimitusjohtajan valinnalla voi listayhtiöissä olla menestymisen kannalta suuri merkitys, sillä toimitusjohtaja vastaa yhtiön toiminnan käytännön järjestämisestä sekä esimerkiksi tärkeimmistä rekrytoinneista. Juoksevan hallinnon hoitaminen, joka lähtökohtaisesti kuuluu toimitusjohtajan tehtäviin, sisältää suurissa yhtiöissä merkittäviä liiketaloudellisia päätöksiä.⁵³ Yhtiön menestymisen kannalta on siis hyvin tärkeää, että hallitus osaa valita pätevän henkilön yhtiön toimitusjohtajaksi ja lisäksi vielä, että hallitus tehokkaasti valvoo ja ohjaa toimitusjohtajan toimintaa.

Kyläkallio, Iirola ja Kyläkallio ovat luetteloineet osakeyhtiölakiin tai läheisesti osakeyhtiölakiin perustuvat hallituksen velvollisuudet. Pelkästään osakeyhtiölain mukaan hallitukselle kuuluu luettelon mukaan yli 200 tehtävää, joihin lukeutuu erilaisten ilmoitusten tekeminen ja yhtiötä koskevien asioiden hoitaminen ja suorittaminen. Listan mukaan hallituksen tehtäviin kuuluu paljon rutiininomaisia ja osin byrokraattisia asioita. Osa tehtävistä on toki sellaisia, jotka eivät kuulu hallituksen jokapäiväisiin tai edes jokavuotisiin velvollisuuksiin, vaan ne realisoituvat esimerkiksi yhtiön sulautumisen yhteydessä.⁵⁴

3.3.1. Hallituksen toimivalta

Osakeyhtiölain 6 luvun 2 pykälässä hallituksen toimivalta on määritelty yleistoimivallaksi, jonka mukaan hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallituksen toimivalta kattaa säännöksen mukaan kaikki ne yhtiön hallintoon kuuluvat toimet, joita ei ole erikseen säädetty yhtiökokoukselle tai mahdolliselle hallintoneuvostolle. Yhtiön juokseva hallinto kuuluu myös hallituksen yleistoimivallan piiriin, mikäli yhtiöllä ei ole toimitusjohtajaa, joka vastaisi juoksevasta hallinnosta.⁵⁵

---

⁵³ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 406

⁵⁴ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 616-630

⁵⁵ HE 109/2005 vp. s. 79

Hallituksella on siis yleistöimivalta yhtiön asioista päätettäessä ja tämän päätöksentekovallan kautta myös määräysvalta yhtiön varallisuuteen. Osakkeenomistajat puolestaan ovat sijoittaneet varojaan yhtiöön ja heillä on intressi saada sijoitukselleen maksimaalinen tuotto ja varmistaa yhtiön menestyminen, koska osakkeenomistajien asema yhtiön konkurssissa on heikoin; heidän vaateensa tyydytetään viimeiseksi ja he kantavat viimesijaisen riskin siitä, että menettävät sijoittamansa omaisuuden⁵⁶. Yhtiön hallituksella on kontrolli yhtiön varallisuuteen, mutta ei osakkeenomistajille tyypillistä viimesijaista riskiä, *residuaaliriskiä*, yhtiön menestymisestä. Tätä intressiristiriitaa pyritään listayhtiöissä sääntelemään muun muassa corporate governance –säännöksillä.

3.3.2. Käytännön hallitustyöskentelystä

Käsitykset listayhtiöiden hallituksen tehtävistä ovat vaihtelevia. Tämä johtunee siitä, että yhtiöiden toimialojen ollessa varsin erilaisia, on hallitusten työskentelytavat ja –olosuhteet myös vaihtelevia. Oikeuskirjallisuudessa ollaan kuitenkin yhtä mieltä siitä, että eräs hallituksen tärkeimmistä tehtävistä on jo edellä mainittu toimitusjohtajan valinta ja erottaminen sekä yhtiön toimintastrategian kehittäminen⁵⁷.

Osakeyhtiölain sääntelemien velvollisuuksien lisäksi hallitukselle kuuluu paljon muihinkin lakeihin perustuvia velvollisuuksia, joista hallitus vastaa yleisen huolellisuusvelvollisuutensa (OYL 1:8) ja johdon yleisten tehtävien perusteella. Nämä muut velvollisuudet voivat listayhtiöissä perustua arvopaperimarkkinalakiin, verosääntelyihin sekä elinkeinoelämän itsesääntelyn perusteella annettuihin suosituksiin.⁵⁸

Hallituksen tehtäviin listayhtiöissä kuuluu olennaisena osana myös yhtiön taloudellisen tilanteen seuraaminen ja valvontatehtävät yleisesti. Airaksinen,

---

⁵⁶ Mähönen – Villa (2006 II) s.21

⁵⁷ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s.411, Mähönen – Villa (2010 III) s. 227, 275

⁵⁸ Mähönen – Villa (2010 III) s. 227

Pulkkinen ja Rasinaho tosin eivät pidä valvontatehtäviä hallituksen pääasiallisena tehtävänä, vaan korostavat enemmänkin hallituksen tärkeimpänä tehtävänä sitä, miten yhtiö pystyisi parhaalla mahdollisella tavalla tuottamaan voittoa osakkeenomistajille. Heidän mukaansa listayhtiöissä käytännön hallitustyöskentely keskittyy muutoinkin liiaksi rutiininomaisiin asioihin, jolloin vaarana on, että hallituksesta tulee vain hallinnollis-tekninen päätöksentekijä ja todellinen liiketoiminnallinen päätöksentekovalta siirtyy pois hallitukselta toimitusjohtajalle ja muulle johdolle, kuten johtoryhmälle.⁵⁹

Itse olen samalla kannalla heidän kanssaan siinä mielessä, että mikäli hallituksen tehtäväkenttää laajennetaan entisestään hallinnollisempiin asioihin, tulee se heikentämään osakkeenomistajien asemaa. Kun hallitukselta kuluu valtaosa ajasta yhtiön valvontaan ja esimerkiksi erilaisiin raportointeihin, ei hallituksella ole käytettävissään kovinkaan paljon aikaa paneutua yhtiön kannalta olennaisiin kysymyksiin, kuten tärkeiden liiketoimintapäätösten tekemiseen ja valmisteleminen. Päätösten valmistelu siirtyisi mitä todennäköisimmin toimitusjohtajalle ja johtoryhmälle, ja vaikka hallituksen tehtävänä onkin valvoa näitä, se ei todennäköisesti pääsisi perehtymään näihin asioihin yhtä kattavasti kuin jos hallitus itse valmistelisi asian. Hallituksen ollessa vastuussa toimitusjohtajan valinnasta ja erottamisesta, ei osakkeenomistajille jäisi näin ollen kovinkaan paljoa valtaa vaikuttaa yhtiön asioihin. Mikäli tässä osittain hypoteettisessa tilanteessa hallitus keskittyisi yhtiön toiminnan kannalta näihin olennaisimpiin asioihin, säilyisi osakkeenomistajien residuaalikontrolli, eli osakkeenomistajien viimekätinen määräysvalta yhtiön varallisuuteen sellaisena, kuin se yhtiöoikeudellisen päämies-agenttiteorian mukaan kuuluukin olla.

Eräs keino parantaa tai ratkaista kokonaan tämä hallitustyöskentelyn tehokkuuden problematiikka listayhtiöissä, on hallituksen työskenteleminen valiokunnissa.

---

⁵⁹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s.412-413

3.3.3. Hallituksen valiokunnat

Suomen listayhtiöiden hallintokoodin suosituksen 18 mukaan hallituksen tehtävien tehokas hoitaminen voi edellyttää hallituksen valiokuntien perustamista. Valiokuntien käyttäminen osakeyhtiössä ei ole suosituksen mukaan pakollista, eikä siis hallinnointikoodin noudata tai selitä –periaatteen soveltamisen piirissä⁶⁰. Osakeyhtiön hallituksella on lähtökohtaisesti täysi vapaus itse päättää käyttääkö se apunaan valiokuntia vai ei, eikä tätä päätöstä tarvitse sen tarkemmin perustella. Poikkeuksena on tarkastusvaliokuntaa koskeva suositus 24, jonka mukaan yhtiön ”on perustettava tarkastusvaliokunta, mikäli sen toiminnan laajuus edellyttää taloudellista raportointia ja valvontaa koskevien asioiden valmistelua koko hallitusta pienemmässä kokoonpanossa”⁶¹.

Osakeyhtiölaki ei sääntele valiokuntien perustamista, toimintaa tai mitään muitakaan valiokuntiin liittyviä asioita, vaan ne on jätetty itsesääntelyn varaan. Hallituksella voidaan täten katsoa olevan lähtökohtaisesti vapaa harkinta itse päättää, minkälaisen valiokuntarakenteen se mahdollisesti tarvitsee oman työnsä helpottamiseksi ja tehostamiseksi.

Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksen 22 mukaan hallitus valitsee keskuudestaan valiokuntien jäsenet ja valiokunnille puheenjohtajat. Valiokunnassa tulee olla vähintään kolme jäsentä. Koodin mukaan valiokunta voi tosin koostua vain kahdesta jäsenestä, mikäli hallituksen jäsenten määrä on vähäinen, mutta tällainen kaksijäseninen valiokunta on kuitenkin koodin mukaan poikkeuksellista. Koska valiokunnat ovat *hallituksen* valiokuntia, voidaan niiden jäseniksi valita vain hallituksen jäseniä⁶². Valiokuntien jäseniin sovelletaan siten samoja kelpoisuusehtoja, kuin hallituksen jäseniin. Hallinnointikoodissa hallituksen jäsenten kelpoisuutta säännellään

---

⁶⁰ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 406

⁶¹ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin 2010 suositus 24 ja sen perustelut

⁶² Airaksinen – Friman ym. (2010) s. 61

suosituksissa 9, 14 ja 15. Hallituksen jäsenen kelpoisuusehtoja on tarkasteltu enemmän tämän tutkielman kappaleessa 3.2.

Valiokunnat valmistelevat hallituksen vastuulle kuuluvia asioita, joista hallitus päättää kokouksissaan. Valiokunnat eivät ole itsenäisiä orgaaneja, eikä niillä ole päätösvaltaa, vaan hallitus tekee edelleen kaikki päätöksensä kollektiivisesti.⁶³ Ja koska valiokunnilla ei ole itsenäistä päätösvaltaa, voidaan niiden tekemien päätösten valmistelujen katsoa olevan sitovuusarvoltaan suositusten asemassa. Valiokuntien käyttöä perustellaan ensinnäkin jo edellä mainitulla hallitustyöskentelyn tehostamisella. Valiokunnissa työskentelevien hallitusten jäsenten on mahdollista perehtyä ja syventyä valiokunnassa käsiteltäviin asioihin laajemmin kuin koko hallitus, ja tämän tietämyksen perusteella valiokunnissa pystytään valmistelemaan hallituksen käsiteltäväksi tulevaa asiaa kattavasti. Luonnollisesti hallituksen kokonaistehokkuus paranee, kun jokaisen hallituksen jäsenen ei tarvitse perehtyä kaikkiin käsiteltäviin asioihin yhtä perusteellisesti, kun tällainen perusteellinen perehtyminen veisi huomattavan paljon aikaa. Valiokuntatyöskentelyn myötä hallituksen kokouksissa on lähtökohtaisesti aina paikalla joku hallituksen jäsen, jolla on tiedossaan kaikki käsiteltävään asiaan liittyvät tiedot, jolta muut hallituksen jäsenet voivat pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksensä tueksi.

Koska valiokunnat toimivat hallituksen alaisuudessa, eikä niillä ole itsenäistä päätäntävaltaa, on hallituksella velvollisuus huolehtia, että sen valiokunnille uskomat tehtävät tulevat hoidetuksi. Hallitus on myös vastuussa näistä tehtävistä kollektiivina.⁶⁴ Hallituksen jäsenen valiokuntajäsenyydellä voi kuitenkin olla merkitystä arvioitaessa yksittäisen hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuuta. Osakeyhtiölain esitöiden mukaan tehtävien jaolla voi olla merkitystä korvausvastuun määrän arvioimisessa⁶⁵; valiokuntajäsenyyden voidaan katsoa olevan tehtävien jakamista ja täten

---

⁶³ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin 2010 suositus 18 ja sen perustelut; Mähönen – Villa (2010 III) s. 90, 479-480

⁶⁴ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin 2010 suositus 18 ja sen perusteluosa

⁶⁵ HE 109/2005 s. 82

jäsenyys valiokunnassa voi vaikuttaa vastuun määrän arviointiin. Jäsenyys itsessään ei vaikuta vastuun jakautumiseen, vain vastuun määrään.⁶⁶ Ruotsissa Dotevall kirjoittaa, että valiokuntajäsenyys rinnastuu tehtävien jakamiseen hallituksen jäsenten kesken ja voi vaikuttaa vastuun jakautumiseen ja valiokuntaan kuuluva hallituksen jäsen kantaa suuremman vastuun valiokunnan tehtäväpiiriin kuuluvista asioista kuin valiokuntaan kuulumaton jäsen⁶⁷.

4. Johdon vahingonkorvausvastuu

4.1. Vahingonkorvausvastuusta osakeyhtiössä yleisesti

Kun puhutaan osakeyhtiöoikeudellisesta vahingonkorvausvastuusta, tarkoitetaan sillä ensisijaisesti sitä, millä perusteilla osakeyhtiön yhtiöoikeudelliset tahot voivat joutua vahingonkorvausvastuuseen. Vastuu voi kohdistua yhtiöoikeudellisesta tahosta riippuen yhtiöön itseensä, sen osakkeenomistajiin, velkoihin tai muuhun kolmanteen yhtiön ulkopuoliseen tahoon. Osakeyhtiölaki ei sääntele sitä, miten yhtiön oma vahingonkorvausvastuu määräytyy, vaan tällöin sovellettavaksi tulevat yleiset vahingonkorvausoikeudelliset ja sopimusoikeudelliset säännökset⁶⁸.

Osakeyhtiölain korvaussäännösten perusteella syntyvä vahingonkorvausvastuu koskee yleensä puhtaita varallisuusvahinkoja, jotka tulevat vahingonkorvauslain 5:1:n mukaan korvattaviksi vain poikkeuksellisesti. Koska puhtaiden varallisuusvahinkojen korvattavuus vahingonkorvauslain perusteella on varsin rajoitettua, oli erillisen vahingonkorvaussäännöksen ottaminen osakeyhtiölakiin perusteltua laajentamaan yhtiöoikeudellista vastuuta ilman vahinkotyyppirajoituksia.⁶⁹

---

⁶⁶ Mähönen – Villa (2010 III) s. 480

⁶⁷ Dotevall (2008) s. 84-85

⁶⁸ Savela (2006) s. 1 ja 194

⁶⁹ HE 27/1977 s. 109

Nimensä mukaisesti osakeyhtiölain mukainen vastuu edellyttää, että henkilö on toiminut nimenomaisesti osakeyhtiön nimissä; luonnollinen henkilö ei voi joutua osakeyhtiölain perusteella vahingonkorvausvastuuseen, mikäli tämä ei ole toiminut yhtiöoikeudellisessa roolissaan. Mähösen ja Villan mukaan olennaista osakeyhtiöoikeudellisen vastuun arvioinnissa on henkilön yhtiön liiketoiminnan hoitaminen ja yhtiön asioista päättäminen johdolle säädetyt yleistoimivallan puitteissa⁷⁰.

Osakeyhtiölain perusteella syntyvä korvausvastuu ja vahingonkorvauslain (tai muun lain) perusteella syntyvä vastuu eivät ole toisensa poissulkevia, vaan yhtiöoikeudellisessa roolissa toimiva henkilö voi joutua vastuuseen myös vahingonkorvauslain tai muun lain vahingonkorvaussäännösten perusteella.⁷¹

Vahingonkorvausvastuulla voidaan katsoa olevan sekä *preventiivinen* että *reparatiivinen* vaikutus. Preventiivinen, eli ennalta ehkäisevä vaikutus lisää toimijoiden huolellisuutta, mutta toisaalta liiallinen huolellisuus voi aiheuttaa toiminnan vähentymistä sekä vähentää liike-elämässä välttämätöntä riskinottoa. Liian ankara vastuu voi puolestaan saada aikaan sen, ettei yritys saa houkuteltua palvelukseensa päteviä johtajia. Vahingonkorvausvastuun tulisi olla toimivan liiketoiminnan kannalta vasta viimesijainen keino ennaltaehkäistä johtajien väärinkäytöksiä. Esimerkiksi johtajan erottaminen on useimmiten riittävä uhka virheellisen käyttäytymisen torjumiseksi.

Savela perustelee yhtiössä toimivien henkilöiden henkilökohtaista vastuuta preventiivisellä merkityksellä, sillä hänen mielestään pelkästään yhtiön oma vastuu ei ole riittävä suoja väärinkäytöksiä vastaan. Savela kiinnittää erityisesti huomiota johtajien ja osakkeenomistajien väliseen suhteeseen vastuun preventiivisen vaikutuksen kannalta. Koska yhtiön varat ovat käytännössä osakkeenomistajien varoja ja täten yhtiön maksama korvaus

---

⁷⁰ Mähönen – Villa (2010 III) s. 453

⁷¹ Savela (2006) s. 2-3, Mähönen – Villa (2010 III) s. 434

maksettaisiin myös osakkeenomistajien varoista, kanne pelkästään yhtiötä vastaan ei olisi tyydyttävä osakkeenomistajien näkökulmasta.⁷²

Savela ei myöskään anna vahingonkorvausvastuun reparatiiviselle, eli vahingonkärsijää hyvittäväälle vaikutukselle kovin suurta painoarvoa, ja pitää sitä lähinnä teoreettisena mahdollisuutena. Yhtiöoikeudellisissa vahingonkorvausoikeudenkäynneissä kun on yleensä kyse varsin suurista rahallisista vahingoista ja vain harvalla yritysjohtajalla on lähimainkaan sellainen omaisuus, jolla saisi katettua vahingon kokonaisuudessaan ja sen lisäksi vielä vahingonkorvauksen maksamisen. Jo pelkästään oikeudenkäyntikulut saattavat olla liian suuret yritysjohtajan maksettavaksi.⁷³

4.2. Hallituksen jäsenen vastuu yhtiötä kohtaan

Hallituksen jäsen voi joutua aiheuttamastaan vahingosta vastuuseen siviili- ja rikosperusteisesti. Kumpikin vastumuoto voi tulla kyseeseen osakeyhtiöoikeudellisten säännösten tai muiden kuin yhtiöoikeudellisten säännösten rikkomisesta.⁷⁴ Korvausvastuu tarkoittaa pääsääntöisesti sitä, että hallituksen jäsenen on korvattava aiheuttamansa vahinko yhtiölle täysimääräisesti⁷⁵; korvausta voidaan tosin sovitella, jos se harkitaan olosuhteet ja hallituksen jäsenen sekä vahingonkärsineen omaisuus huomioon ottaen kohtuuttomaksi⁷⁶.

Osakeyhtiön johdon vastuu osakeyhtiölain mukaan yhtiötä kohtaan perustuu osakeyhtiölain 22 luvun 1 pykälään. Tässä tutkielmassa keskityn kuitenkin vain hallituksen jäsenen korvausvastuuseen, vaikka samat säännökset

---

⁷² Savela (2006) s. 7

⁷³ Savela (2006) s. 8

⁷⁴ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 641

⁷⁵ Ks. Esim tapaus KKO 1986 II 130, jossa hallituksen jäsen veloitettiin korvaamaan yhtiön velkojalle tämän kärsimä vahinko kokonaisuudessaan.

⁷⁶ Tapauksessa KKO 2000:58 oli kyse Säästöpankin toimitusjohtajan vahingonkorvauksen sovittelusta, jossa Korkein oikeus otti huomioon toimitusjohtajan varallisuusolot korvauksen määräämisessä.

soveltuvat OYL 22:1:n mukaisesti myös toimitusjohtajaan sekä hallintoneuvoston jäseniin.

Suhteessa yhtiöön hallituksen jäsenen vastuu kattaa kaikki tilanteet, joissa hallituksen jäsen toimii tehtävässään tuottamuksellisesti aiheuttaen yhtiölle vahinkoa. Pykälässä vastuun perustavina seikkoina on OYL 1:8:ssä säädetyn huolellisuusvelvollisuuden rikkominen, muu ”tämän” lain rikkominen tai yhtiöjärjestyksen rikkominen. OYL 22:1:n mukaan hallituksen jäsenet ovat huolellisuusvelvollisuuden rikkomisesta vastuussa vain yhtiölle, vaikka huolellisuusvelvollisuuden perustana oleva fidusiaarisuhde onkin yhtiön osakkeenomistajien ja johdon välillä. Mähösen ja Villan mukaan tämä kuvastaa yleistä yhteisöoikeudellista pääsääntöä, jonka mukaan agentin yleisen huolellisuusvelvollisuuden laiminlyönti ei sellaisenaan riitä perustamaan vastuuta yhteisön jäseneen ja kolmanteen osapuoleen⁷⁷. Korkein oikeus on tapauksessa KKO 2005:141 perusteluissaan todennut muun muassa, että hallituksen jäsenen vastuun rajaamista suhteessa kolmanteen on pidettävä perusteltuna siksi, että toiminnan harjoittajana on yhtiö ja yhtiö on täten vastuussa toiminnassaan aiheutuneista taloudellisista vahingoista, eikä ole kohtuullista asettaa hallituksen jäseniä henkilökohtaiseen korvausvastuuseen esimerkiksi yhtiön sopimusvelvoitteiden laiminlyönnistä⁷⁸. Tämä on kirjoitettu myös nimenomaisesti lain esitöihin. Vaikka johto olisi myötävaikuttanut esimerkiksi yhtiön ja muun välisen sopimuksen rikkomiseen, ei johto ole osakeyhtiölain vastuunormien mukaan henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön sopimuskumppanille⁷⁹. Tosin koska johto ei ole näissä tilanteissa itse sopimusosapuolena, ei johtoa voitaisi asettaa muillakaan perusteilla sopimusrikkomuksesta vastuuseen⁸⁰.

---

⁷⁷ Mähönen – Villa (2010 III) s. 459

⁷⁸ Ks. KKO 2005:141 perustelujen kohdat 3 ja 4. Tapaus koski aatteellista yhdistystä, mutta perusteluissa ilmenevät oikeusohjeet ovat sovellettavissa myös osakeyhtiöön, kuten korkein oikeus on perusteluissaankin todennut viittaamalla osakeyhtiöitä koskevaan käytäntöön.

⁷⁹ HE 109/2005 s. 195

⁸⁰ Ks. Mähönen – Villa (2010 III) s. 464, jossa he toteavat, ettei johto voi olla tällaisissa tilanteissa sopimus- tai deliktiperusteisessa vastuussa vahingoista.

4.2.1. Tehtävässä olo -edellytys

Osakeyhtiölain mukaisen korvausvelvollisuuden edellytyksenä on, että henkilö on yhtiöoikeudellisessa asemassaan aiheuttanut vahingon. Tämä saattaa aiheuttaa rajanveto-ongelmia erityisesti niissä tapauksissa, joissa hallituksen jäsen toimii yhtiön palveluksessa myös muussa ominaisuudessa, esimerkiksi työntekijänä.

Kuten aiemmin on todettu, hallituksen jäsenet valitsee pääsääntöisesti yhtiökokous, mutta yhtiöjärjestyksen määräyksellä osa hallituksen jäsenistä voidaan nimittää myös ulkopuolisen toimesta. OYL 1:8:ssa säädetyn huolellisuusvelvollisuuden ja sen sisältämän lojaliteettivelvollisuuden mukaan johdon on edistettävä yhtiön, eli osakkeenomistajakollektiivin etua, eikä hallituksen jäsen saa antaa minkäänlaista painoarvoa hänet nimittäneelle taholle. Täten myös hallituksen jäsenen vahingonkorvausvastuun tulee olla sama riippumatta siitä, kuka tämän on toimeensa nimittänyt. Huomion arvoista on, että vaikka hallituksen jäsenten henkilötiedot tulee ilmoittaa kaupparekisteriin rekisteröitäväksi, ei rekisteröinnin puutteella ole merkitystä arvioitaessa vastuuta. Vahingonkorvaus puutteellisten rekisteritietojen perusteella voi tulla kyseeseen vain, mikäli ilmoituksen laiminlyönnistä aiheutuu vahinkoa.⁸¹ Osakeyhtiössä ei ole mahdollista valita hallituksen jäseniä vain muodon vuoksi, eikä henkilön vastattavaksi voida antaa vain osaa hallituksen jäsenen tehtävistä. Mikäli henkilö on ottanut hallituksen jäsenen tehtävän vastaan vain muodon vuoksi, ei tämä vapauta häntä vastuusta hallituksen tehtävien hoitamisessa.⁸² Korkein oikeus on tapauksessa KKO 2004:88 katsonut rekisterimerkintärikoksen tunnusmerkistön täyttyneen, kun yhtiö oli ilmoittanut kaupparekisteriin johtajaksi eri henkilön, kuin joka todellisuudessa hoiti tehtäviä ja kaupparekisterissä ollut tieto oli näin ollen alusta alkaen antanut harhaanjohtavan kuvan yhtiön tosiasiallisen hallinnon järjestyksestä.

---

⁸¹ Savela (2006) s. 12-13

⁸² Savela (2006) s. 15

Oma kysymyksensä vastuun arvioinnin kannalta on tilanne, jossa hallituksen jäsen on valittu toimeen, mutta toimikausi ei ole vielä alkanut. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että kyseisessä tilanteessa, jossa tehtävään valitsemisen ja toimikauden alun väliin jää aikaa, ei hallituksen jäsen ole velvollinen noudattamaan hallituksen jäsenen velvollisuuksia tänä aikana. Poikkeuksena edellä mainittuun pääsääntöön voi kuitenkin tulla salassapitosäännökset tai vaitiolo velvollisuus, johon tuleva hallituksen jäsen tulee sidotuksi, jos tätä on alettu jo perehdyttämään hallituksen jäsenen toimeen ennen toimikauden alkua.⁸³

Savela kirjoittaa virheellisesti valitun johtajan vastuusta todeten, että valinnassa tapahtuneet virheet eivät poista johtajan vastuuta, mikäli tämä vain on antanut suostumuksen ja ottanut tehtävän vastaan. Hän toteaa myös, että mikäli näin ei olisi, se tarjoaisi oivan mahdollisuuden kiertää vastuusääntöjä valitsemalla johtajat tahallaan virheellisesti, jolloin johtajat voisivat vastuutilanteissa puolestaan vedota siihen, etteivät he oikeastaan edes ole hallituksen jäseniä. Yhtiön ulkopuolisen tulee voida luottaa siihen, että hallituksen jäsenenä esiintyvä henkilö myös vastaa toimistaan kuten hallituksen jäsen.⁸⁴

Dotevall toteaa tehtävässä olo –edellytyksestä, että sitä ei pidä tulkita suppeasti, vaan tehtävässä olon täytyy olla paljon muutakin, kuin vain muodollisiin hallituksen kokouksiin osallistuminen⁸⁵. Johdolle asetettu lojaliteettivelvollisuus tarkoittaa käytännössä edellä selostetun mukaan, että johdon tulee kaikissa toimissaan toimia yhtiön edun mukaisesti ja yhtiön edun puolestaan katsotaan lähtökohtaisesti tarkoittavan voiton tuottamista osakkeenomistajille yhtiön toimialan tarjoamissa puitteissa. Missä määrin sitten sellaiset toimet, jotka eivät liity yhtiön toimialaan ja tarkoitukseen voivat olla vastuun perustana?

---

⁸³ Savela (2006) s. 18

⁸⁴ Savela (2006) s. 15

⁸⁵ Dotevall (1989) s. 84

Yhtiö voi tulla sidotuksi monenlaisiin toimialan ylittäviin toimiin, mikäli vastapuoli on vilpittömässä mielessä. Tällöin korvaussuhde on yhtiön ja johdon välillä, ja täten johtoon on voitava soveltaa osakeyhtiölain korvaussäännöksiä. Savelan mukaan mikäli hallituksen jäsen ylittää toimivaltansa ja yhtiön toimialan, ei hänen vastuutaan suhteessa yhtiöön voida myöskään rajata yhtiöjärjestyksessä määritellyn toimialan mukaisiin toimiin, vaan olennaista on, että toimet ovat tehty yhtiön lukuun.⁸⁶ Salonen näkee asian kuitenkin toisin. Hänen mukaansa osakeyhtiölain mukaiset vahinkotapaukset koskevat vain niitä tapauksia, joissa hallituksen jäsen toimii tehtävässään ja ”tämä toiminta liittyy olennaisesti yhtiöjärjestyksessä ilmenevään yhtiön toimialaan”⁸⁷. Salosen mukaan muissa vahinkotapauksissa hallituksen jäsenen vastuuta arvioidaan vahingonkorvausoikeudellisten ja sopimusoikeudellisten periaatteiden ja sääntöjen mukaan⁸⁸.

Ongelmallista arvioitaessa tehtävässä olo –edellytystä ovat tapaukset, joissa hallituksen jäsen toimii osakeyhtiöoikeudellisen tehtävänsä ohella myös yhtiön työntekijänä, esimerkiksi työsuhteisena johtajana. Vahinkotapauksen sattuessa vastuuperusteen arviointi voi olla hyvinkin vaikeaa, eikä oikeuskäytännöstä tai –kirjallisuudesta löydy mitään yleispäteviä ohjeita rajanvedon helpottamiseksi, vaan arviointi on tehtävä aina tapauskohtaisesti. Mikäli arvioinnissa päädytään siihen, että henkilö on aiheuttanut vahingon työsopimussuhteisena, vastuuta ei arvostella osakeyhtiölain säännösten mukaan, vaan yleensä vahingonkorvauslain tai muun kyseessä olevaan tilanteeseen soveltuvan lain mukaan⁸⁹.

Hallituksen jäsen voi paitsi olla työsuhteessa yhtiöön, myös konsulttisuhteessa. Henkilön toimiin konsulttina sovelletaan sopimusperusteisia vastuusäännöksiä ja tällöin vapautuakseen vastuusta

---

⁸⁶ Savela (2006) s. 20

⁸⁷ Salonen (2000) s. 17

⁸⁸ Salonen (2000) s. 17

⁸⁹ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 642 ja Savela (2006) s. 23

henkilön tulee näyttää, ettei vahinko johtunut hänestä^{90 91}. Savela ja Rapakko ovat yhtä mieltä siitä, että päätoimisten johtajien osalta voidaan olettaa, että kyseessä on osakeyhtiöoikeudellinen toimisopimus eikä konsulttisopimus, ja vahingonkorvausvastuun määräytyvän osakeyhtiölain säännösten mukaan. Rapakko katsoo myös, että toimisopimuksesta huolimatta vastuukysymyksiin sovellettaisiin osakeyhtiölain säännöksiä.⁹²

4.2.2. Hallituksen jäsenen esteellisyys ja esteellisen jäsenen vastuu

Osakeyhtiölain 6 luvun 4 §:ssä säädetään, että hallituksen jäsen ei saa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, eikä myöskään yhtiön ja kolmannen välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos sopimuksesta on odotettavissa hänelle olennaista etua, joka voi vaarantaa hallituksen jäsenen lojaliteettivelvollisuuden toteutumista yhtiötä kohtaan. Tämä OYL:n nimenomainen esteellisyysäännös kuvastaa hallituksen jäsenen lojaliteettivelvollisuuteen kuuluvaa ehdotonta itsekontrahointikieltoa⁹³. Odotettavissa olevan edun tulee olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa ja esteellisyys seuraa myös siitä, että etu on odotettavissa hallituksen jäsenelle hänen ollessaan muussakin ominaisuudessa kuin hallituksen jäsenenä, esimerkiksi työsuhteisena johtajana. Esteellisyys ei myöskään edellytä tosiasiallista intressiristiriitaa, vaan pelkkä mahdollisuus tästä on riittävää jäävämmään hallituksen jäsenen⁹⁴. Yhtiökokous voi tosin poistaa hallituksen jäsenen esteellisyyden suhteessa yhtiöön ja päättää hyväksyä esteellisen jäsenen tekemän oikeustoimen ja esteellisyyden oikeudellinen merkitys häviää⁹⁵. Hallituksen jäsenen ollessa esteellinen, hänellä ei ole asiassa puhe-, ehdotuksenteko- eikä äänioikeutta ja hallitus voi kieltää häneltä läsnäolon kyseessä olevan asian käsittelyssä.

---

⁹⁰ Savela (2006) s. 23

⁹¹ vt. jäljempänä todistustaakkaa hallituksen jäsenen osakeyhtiölain vastuusäännöksiin

⁹² Rapakko (1990) s. 157-158 ja Savela (2006) s. 23

⁹³ Mähönen – Villa (2010 III) s. 242

⁹⁴ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 589

⁹⁵ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 590

Esteellinen hallituksen jäsen ei pääsääntöisesti ole vastuussa yhtiölle eikä muullekaan taholle muun hallituksen toimista⁹⁶. Korkein oikeus tosin katsoi tapauksessa KKO 1997:110, että pankin pääjohtaja oli vastuussa vahingoista siitä huolimatta, että tämä oli esteellisyytensä vuoksi pidättäytynyt päätöksenteosta. Tapauksessa vastuun perusteena oli, että pääjohtaja ei ollut varmistautunut siitä, että johtokunnalle oli annettu riittävät ja oikeat tiedot päätöksenteon pohjaksi, joista pääjohtajan katsottiin olleen kuitenkin selvillä.⁹⁷ Kyläkallio, Irola ja Kyläkallio kirjoittavatkin, että vaikka hallituksen jäsen on tilanteessa esteellinen, säilyy hänen lojaliteettivelvollisuutensa yhtiötä kohtaan. Tästä johtuen hallituksen jäsenen tulee saattaa oikeat asiaan vaikuttavat tiedot yhtiölle, mikäli tämä havaitsee, että yhtiöllä ei ole oikeita ja riittäviä tietoja asiasta, jossa hän on esteellinen⁹⁸.

Savela ja af Schultén katsovat, ettei esteellinen hallituksen jäsen ole velvollinen ryhtymään minkäänlaisiin aktiivisiin toimiin yhtiön edun valvomiseksi sen jälkeen, kun hän on saattanut esteellisyytensä ja esteellisyyden perusteet tiedoksi muille hallituksen jäsenille⁹⁹. Tapauksen KKO 1997:110 perusteella tästä voidaan kuitenkin olla eri mieltä, koska tapauksessa johtajalta olisi edellytetty aktiivisia toimia vastuulta välttymiseksi.

4.2.3. Entisen johtajan vastuu

Vastuun syntymisen arvioinnin kannalta ratkaisevaa on se hetki, jolloin teko tai laiminlyönti tapahtui. Tämä tarkoittaa, että vaikka vahinko tulisi ilmi vasta myöhemmin tai vahinko tapahtuisi vasta myöhemmin, ratkaiseva hetki on silti itse tapahtumahetki.¹⁰⁰ Kyläkallio korostaa vielä erityisesti, että mikäli vastuu perustuu laiminlyöntiin, ratkaiseva hetki on se, milloin vahinko tuli peruuttamattomaksi¹⁰¹. Vastuun syntymisen ajankohdalla voi olla merkitystä

---

⁹⁶ Rapakko (1990) s. 175 ja af Schultén (2004 II) s. 637

⁹⁷ ks. tapausseleste tarkemmin Savela (2006) s. 25

⁹⁸ Kyläkallio – Irola – Kyläkallio (2008) s. 590

⁹⁹ Savela (2006) s. 25 ja af Schultén (2004 II) s. 637-638

¹⁰⁰ Kyläkallio (1963) s. 32

¹⁰¹ Kyläkallio (1963) s. 241

arvioitaessa eronneen hallituksen jäsenen vastuuta. Pääsääntöisesti hallituksen jäsen vastaa vain sellaisista vahingoista, jotka ovat aiheutuneet tämän toimikautena¹⁰².

Hallituksen jäsenyys voi päättyä ensinnäkin jäsenen toimikauden päättyessä, mikäli hallitus on valittu vain määräajaksi. Listayhtiöissä hallitus valitaan lähtökohtaisesti aina vuodeksi kerrallaan, jolloin hallituksen jäsenen toimikausi päättyy valinnasta seuraavaan yhtiökokoukseen¹⁰³. Hallituksen jäsenyys voi päättyä myös jäsenen kuolemaan, jäsenen menettäessä jäsenkelpoisuutensa, jäsenen eroon tai jäsenen erottamiseen¹⁰⁴. Jäsenen kuolema lakkauttaa jäsenyyden välittömästi ja jäsenen mahdollinen vahingonkorvausvelka voidaan periä kuolinpesän omaisuudesta. Hallituksen jäsen voi menettää jäsenkelpoisuutensa esimerkiksi jos hänet valitaan yhtiön tilintarkastajaksi (TTL 4:25) tai jäsen asetetaan konkurssiin¹⁰⁵. Jäsenkelpoisuuden menettämistilanteissa jäsenyys päättyy välittömästi ilman eri toimia kelpoisuuden menettämisen yhteydessä.¹⁰⁶

OYL 6:12.1 mukaan hallituksen jäsenellä on oikeus erota tehtävästään ennen toimikauden päättymistä. Mikäli hallituksen jäsen haluaa itse erota tehtävästään, on jäsenen annettava eroilmoituksensa tiedoksi hallitukselle. Eroilmoitus on myös annettava tiedoksi sille, joka hallituksen jäsenen on valinnut, mikäli häntä ei ole valittu yhtiökokouksessa. Hallituksen jäsenen ero tulee voimaan aikaisintaan silloin, kun eroilmoitus on saatettu hallituksen tietoon. Jäsenen vastuu lakkaa myös sillä hetkellä, kun eroilmoitus on annettu hallitukselle¹⁰⁷. OYL 6:13.1 mukaan hallituksen jäsenen voi ennen tämän toimikauden päättymistä erottaa se taho, joka hänet on toimeen valinnut, yleensä siis yhtiökokous. Tällöin hallituksen jäsenen jäsenyys päättyy

---

¹⁰² Savela (2006) s. 27; Kyläkallio (1963) s. 32

¹⁰³ Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010 suositus 10

¹⁰⁴ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 579-581

¹⁰⁵ Hallituksen jäsenen kelpoisuusehdoista aiemmin kappaleessa 3.2.

¹⁰⁶ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 580

¹⁰⁷ Savela (2006) s. 27; HE 109/2005 s. 84, jossa todetaan, että eroamisen oikeusvaikutukset kytkeytyvät aina ilmoitukseen hallitukselle.

erottamisesta päättävän yhtiökokouksen päättyessä, ellei yhtiökokous päättä muuta ajankohtaa.

Kuten aiemmin todettiin, hallituksen jäsen vastaa toimikautensa aikana sattuneista vahingoista, vaikka niiden seuraukset ilmenisivät vasta jäsenyyden päättymisen jälkeen. Ongelmallisiksi vastuun jakautumisen kannalta saattavat muodostua tilanteet, joissa vahinko aiheutuu teoista, joita on tehty hallituksen jäsenten toimesta sekä ennen yhden jäsenen eroa että muiden jäsenten toimesta eron jälkeen. Näihin tilanteisiin ei nähdäkseen ole olemassa mitään yleispätevää ratkaisua, vaan vastuun jakautumista tulee arvioida aina tapauskohtaisesti.

Vaikka lähtökohtaisesti hallituksen jäsenen vastuu lakkaa, kun hän on toimittanut eroilmoituksensa hallitukselle, voi eronnut jäsen silti joutua korvausvastuuseen eroamisensa jälkeisistä tapahtumista. Tällainen vastuu saattaa tulla kyseeseen esimerkiksi tilanteessa, jossa eronnut jäsen on jättänyt seuraajansa sellaiseen asemaan, jossa tämän on liki mahdoton toimia niin, ettei vahinkoa aiheudu.¹⁰⁸

Osakeyhtiölain mukainen korvausvelvollisuus voi tulla sovellettavaksi, joskin melko poikkeuksellisesti, myös jäsenyyden päättymisen jälkeisiin tapahtumiin. Esimerkiksi jos hallituksen jäsen tekee eroamisensa jälkeen tai erottamisestaan tietoisena yhtiön lukuun toimenpiteitä, on hän vastuussa osakeyhtiölain mukaan. Savelan mielestä tällaisissa tilanteissa vastuuta tulisi arvioida ankarammalla standardilla, kun taas Kyläkallio kirjoittaa, että erottamisestaan tietoisien hallituksen jäsenen vastuuta erohetken jälkeen aiheuttamista tapahtumista tulee arvioida objektiivisesti¹⁰⁹. Hallituksen jäsen voi myös joutua korvausvastuuseen, mikäli hän laiminlyö velvollisuutensa perehdyttää uusi hallitus tehtävään; tosin mikäli koko hallitus ei vaihdu, on eronneella jäsenellä oikeus luottaa siihen, että jäljelle jäävä hallitus huolehtii uusien jäsenten perehdyttämisestä. Jos hallituksen kesken on jaettu tehtäviä, on

---

¹⁰⁸ Savela (2006) s. 28

¹⁰⁹ Savela (2006) s. 30; Kyläkallio (1963) s. 41

eroavalla tai eronneella hallituksen jäsenellä aina velvollisuus huolehtia riittävästä perehdyttämisestä oman erityisalansa osalta.¹¹⁰

Huomioitavaa on vielä, että eronneen tai erotetun jäsenen vastuu lakkaa riippumatta siitä, onko tämän eroa merkitty kaupparekisteriin vai ei¹¹¹.

4.2.4. Osallisuus toimenpiteeseen

Koska hallituksen vastuu arvioidaan kunkin jäsenen osalta erikseen, eikä kollektiivisesti, edellyttää hallituksen jäsenen vastuu osakeyhtiölain nojalla, että jäsen on myötävaikuttanut vastuun perustavaan toimenpiteeseen¹¹². Hallituksen jäsenen katsotaan osallistuneen toimenpiteeseen ja päätöksen tekemiseen, mikäli hän on ollut mukana päätöksen tehneessä hallituksen kokouksessa ja kannattanut päätöstä. Vaikka hallituksen jäsenen äänellä ei olisikaan ollut ratkaisevaa merkitystä päätöksenteon kannalta, hänen katsotaan osallistuneen päätöksentekoon. Pääsääntöisesti päätöstä vastaan äänestäminen poistaa vastuun kyseiseltä hallituksen jäseneltä¹¹³, eikä hän luonnollisesti ole tällöin päätökseen osallinen¹¹⁴. Af Schultén katsoo, että vaikka hallituksen jäsen ei olekaan vastaan äänestämisen perusteella osallinen päätöksentekoon, on hänellä velvollisuus reagoida virheellisiin päätöksiin¹¹⁵. Savela on samaa mieltä ja toteaa, että ainakin räikeimmissä tapauksissa hallituksen jäsenen tulisi pyrkiä estämään vahingon syntyminen¹¹⁶. Kyläkallio kirjoitti VOYL:n ollessa vielä voimassa, että hallituksen jäsenen huolellinen asioiden hoitaminen edellyttää, että hallituksen jäsen reagoi ja pyrkii estämään muun hallituksen vahingolliselta näyttävän tai virheellisen päätöksen tekemisen silloinkin, kun muu hallitus on tekemässä päätöstä vilpittömässä mielessä yhtiön parhaaksi. Tämän velvollisuuden

---

¹¹⁰ Kyläkallio (1963) s. 241-243

¹¹¹ Savela (2006) s. 32

¹¹² Savela (2006) s. 33

¹¹³ Dotevall (1989) s. 136-137, Savela (2006) s. 34, Kyläkallio (1963) s. 201, 204

¹¹⁴ af Schultén (2004 II) s. 636

¹¹⁵ af Schultén (2004 II) s. 636-637

¹¹⁶ Savela (2006) s. 35

laiminlyönti saattaa aiheuttaa sen, että hallituksen jäsen joutuu vastuuseen muun hallituksen päätöksestä syntyneestä vahingosta, erityisesti jos päätöstä vastustaneen jäsenen erityistiedoilla tai –taidoilla olisi välttytty vahingolta.¹¹⁷ Af Schultén korostaa tilannekohtaista arviota siitä, minkälaisia toimia hallituksen jäseneltä voidaan edellyttää, jotta hän vapautuisi kokonaan vastuusta¹¹⁸.

Hallituksen jäsenen täytyy tilanteesta riippuen ilmoittaa virheellisyydestä hallitukselle, tai mikäli tilanteen vakavuus ja asian luonne niin edellyttävät, on virheellisyys saatettava tilintarkastajan tietoon. Hallituksen jäsen voi vielä voimakkaampana keinona kääntyä yhtiökokouksen puoleen, mutta tähän tulisi turvautua vain poikkeuksellisesti. Yhtiökokous ei ole hallituksen sisäisten ristiriitojen ratkaisija, eikä yhtiökokous johda yhtiön toimintaa.¹¹⁹ Viimekätisenä keinona välttyä vahingonkorvausvastuulta on hallituksen jäsenen eroaminen hallituksesta, jonka af Schultén esittää mahdollisuutena, kun taas Savela on Dotevallin kanssa yhtä mieltä siitä, että välttyäkseen kokonaan vastuulta muiden keinojen osoittautuessa tehottomiksi, hallituksen jäsenellä on velvollisuus erota¹²⁰. Salonen puolestaan näkee asian niin, että hallituksen jäsen voi olla pakotettuna eroamaan hallituksesta välttyäkseen vastuulta¹²¹; ei siis niinkään velvollisuutena eikä mahdollisuutena, vaan viimesijaisena varmistuskeinona. Kyläkallio torjuu ajatuksen eroamisvelvollisuudesta todeten, ettei sille löydy minkäänlaista tukea laista¹²². Perustelluin kanta lienee Salosella; velvollisuudesta tuskin voidaan puhua ilman nimenomaista lain säännöstä, vaikka viimesijaisena mahdollisuutena vastuun torjumiseksi se voikin siltä tuntua.

---

¹¹⁷ Kyläkallio (1963) s. 202

¹¹⁸ af Schultén (2004 II) s. 637

¹¹⁹ Savela (2006) s. 34-35

¹²⁰ af Schultén (2004 II) s. 637, Dotevall (1989) s. 138, Savela (2006) s. 35

¹²¹ Salonen (2000) s. 204

¹²² Kyläkallio (1963) s. 208

4.2.4.1. Hallituksen kokoukset

OYL 6:6:n mukaan hallituksen kokouksesta on laadittava pöytäkirja, jonka allekirjoittaa kokouksen puheenjohtaja. Pöytäkirja on todisteluasiakirja, josta ilmenee mitä kokouksessa on tapahtunut ja mistä asioista on päätetty. Asianmukaisesti laadittu ja kaikkien hallituksen jäsenten allekirjoittama pöytäkirja toimii vahvana näyttönä siitä, mitä kokouksessa on tosiasiallisesti tapahtunut. Pöytäkirja on tästäkin huolimatta vain todisteluasiakirja, jonka todistusvaikutus voidaan kumota muulla näytöllä¹²³.¹²⁴ OYL 6:6:n 2. virkkeen mukaan hallituksen jäsenellä on oikeus saada eriävä mielipiteensä kirjatuksi pöytäkirjaan. Hallituksen esityksen mukaan pöytäkirjaan on syytä kirjata myös mahdollisten äänestysten tulos, koska sillä voi olla merkitystä vahingonkorvausvastuun arvioinnin kannalta¹²⁵. Mutta kuten EOYL:n esitöissä todetaan, eriävän mielipiteen kirjaaminen ei aina riitä vastuusta vapautumiseen¹²⁶, eikä pöytäkirjamerkinällä olekaan ratkaisevaa merkitystä arvioitaessa vastuukysymyksiä. Vastuun syntymisen kannalta olennaista ja ratkaisevaa on tosiasiallinen vastaan äänestäminen.

Oikeuskirjallisuudessa ei olla oltu yhtä mieltä siitä, vapautuuko hallituksen jäsen vastuusta, mikäli hän kieltäytyä äänestämästä asiassa, josta hänellä ei ole riittäviä pohjatietoja. Savela ja Rapakko katsovat, että passiivisuus hallituksen kokouksessa ei olisi riittävä peruste lieventämään huolellisuusvelvollisuuden toteuttamista. Rapakko vetoaa erityisesti pääomamarkkinoilla toimivien yritysten hallituksen jäsenten selonottovelvollisuuteen yhtiön asioiden hoitamisessa, sillä tällaisissa yrityksissä osakkeenomistajien enemmistö on passiivisia ja pakotettuja luottamaan hallituksen toimintaan. Osakeyhtiön johdolla on tehtäviensä

---

¹²³ Esim. tapaus KKO 1991:122, jossa todistajankertomus kumosi pöytäkirjan todistusvaikutuksen ja vastuu määräytyi todella tehdyksi katsotun päätöksen mukaan.

¹²⁴ Ks. esim. Mähönen – Villa (2010 III) s. 249-250

¹²⁵ HE 109/2005 s. 82

¹²⁶ HE 27/1977 s. 54

aktiiviseksi hoitamiseksi selonottovelvollisuus, eikä tämän velvollisuuden lieventämiselle löydy taloudellisia eikä oikeudellisia perusteita.¹²⁷

Af Schulténin mukaan jokaisen hallituksen jäsenen pitäisi ottaa kantaa päätettäviin asioihin ja osallistua päätöksentekoon, eikä äänestämisestä pidättäytymistä muun syyn kuin esteellisyyden perusteella voitaisi pitää sallittuna. Hän kuitenkin toteaa, että mikäli äänestämisestä pidättäytymiselle on olemassa objektiiviset ja hyväksyttävät syyt, kuten puutteelliset tiedot, ei osallistumattomuutta päätöksentekoon voida pitää hallituksen jäsenen velvollisuuksien laiminlyöntinä ja vastuun perustavana seikkana.¹²⁸ Kyläkallio on yhtä mieltä siitä, että mikäli hallituksen jäsenellä on objektiivisesti arvioiden hyväksyttävä syy pidättäytyä äänestämästä, ei hän riko velvollisuuksiaan hallituksen jäsenenä, eikä täten voi joutua vastuuseen. Kyläkallio katsoo lisäksi vielä, että vaikka tällaisia objektiivisia perusteita ei olisikaan, se ei automaattisesti tarkoita, että hallituksen jäsen olisi vahingonkorvausvastuussa muun hallituksen päätöksestä. Korvausvastuu aktualisoituu hänen mukaansa vasta ja vain silloin, jos voidaan osoittaa, että äänestyksestä pidättäytymisellä on ollut merkitystä päätöksen muodostumiseen. Vastuu edellyttää hänen mukaansa siis syy-yhteyttä laiminlyönnin ja virheellisen päätöksen väliltä. Kyläkallio toteaa vielä, että vaikka tällaista syy-yhteyttä ei olekaan, saattaa vastuu silti seurata siitä, ettei jäsen reagoi virheelliseen päätökseen tai pyri estämään sen syntymistä muilla keinoin.¹²⁹

Yhdysvalloissa MBCA § 8.24(d):n mukaan:

”A director who is present at a meeting of the board of directors [...] when corporate action is taken is deemed to have assented to the action taken unless: (1) he objects at the beginning of the meeting (or promptly upon his arrival) to holding it or transacting business at the meeting; (2) his dissent or abstention from the action taken is entered into the minutes of the meeting; or (3) he delivers written notice of his

---

¹²⁷ Rapakko (1990) s. 170-172

¹²⁸ af Schultén (2004 II) s. 636

¹²⁹ Kyläkallio (1963) s. 202-203

dissent or abstention to the presiding officer of the meeting before its adjournment or to the corporation immediately after adjournment of the meeting.”

Hallituksen kokouksessa olevan johtajan katsotaan siis hyväksyneen päätetyt toimet, ellei (1) hän vastusta heti kokouksen alussa tai pidättäydy kokouksen toimenpiteistä; (2) hänen vastustaminen tai äänestyksestä pidättäytyminen merkitään kokouksen pöytäkirjaan; tai (3) hän toimita kirjallista ilmoitusta vastustamisestaan tai äänestyksestä pidättäytymisestään kokouksen puheenjohtajalle ennen kokouksen päättymistä tai heti kokouksen päättymisen jälkeen yhtiölle. Tätä on perusteltu sillä, että yhden jäsenen suojan hakeminen toimisi psykologisena pelottimena ja vaikuttimena muille, koska yksi jäsen kokee päätöksen niin vääräksi¹³⁰.

4.2.4.2. Poissaolo hallituksen kokouksista

Hallituksen jäsenellä ei ole velvollisuutta osallistua kaikkiin hallituksen kokouksiin, eikä hän ole normaalisti velvollinen ottamaan selvää kokouksessa päätetyistä asioista. Hallituksen jäsenellä on oikeus luottaa siihen, että muu hallitus toimii asianmukaisesti ja huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuutensa puitteissa.¹³¹ Poissa ollut jäsen ei ole vastuussa muun hallituksen tekemistä päätöksistä, ellei poissaolon syynä ole vastuun pakoilu. Hallituksen jäsenen toistuvat poissaolot kokouksista voivat myös saada aikaan vastuun sillä perusteella, että hallituksen jäsen laiminlyö aktiivisen toimimisvelvollisuutensa.¹³²

Jos hallituksen jäsen on saanut tai saa tietää, että kokouksessa on tehty yhtiön edun kannalta virheellisiä päätöksiä, poissaolleella jäsenellä on velvollisuus puuttua tähän. Mikäli hallituksen jäsenen tietojen mukaan hallituksen kokousta ei ole pidetty tai hän tietää asiasta, joka tulisi käsitellä hallituksen kokouksessa, hänellä on ehdoton velvollisuus huolehtia, että

---

¹³⁰ Savela (2006) s. 37 viitaten teokseen Hamilton, Robert W. (1997): Corporations. Fourth Edition. West Publishing Co. St. Paul, Minn. s. 310

¹³¹ Savela (2006) s. 38, Kyläkallio (1963) s. 205-206

¹³² Savela (2006) s. 38, Rapakko (1990) s. 169-170, Kyläkallio (1963) s. 206

kokous pidetään ja asia käsitellään siellä¹³³. Jos hallituksen jäsenen poissaolo kokouksesta johtuu ylivoimaisesti esteestä, ei häntä yleensä voida pitää vastuullisena kokouksessa päätetyistä asioista. Mahdollisuuksien mukaan jäsenen on ilmoitettava poissaolostaan hallitukselle ja varajäsenelle, jotta tämä pystyisi osallistumaan hallituksen toimintaan varsinaisen jäsenen ollessa estynyt.¹³⁴

Syy-yhteys poissa olleen tuottamuksen ja aiheutuneen vahingon välillä voi olla hyvin vaikeasti osoitettavissa. Savelan mukaan vastuu voisi perustua ainakin teoriassa siihen, että poissa olleella jäsenellä olisi ollut mahdollisuus mennä kokoukseen ja aktiivisesti vastustaa päätöstä. Tällöin hänellä olisi ollut jonkinlainen mahdollisuus vaikuttaa päätökseen ja saada aikaiseksi oikeanlainen päätös.¹³⁵ On myös huomattava, että hallituksen jäsenille kuuluu jäljempänä käsiteltävä aktiivinen valvontavelvollisuus yhtiön asioiden hoitamisesta ja hallituksen jäsenen jatkuvat poissaolot kokouksista voivat aktualisoida vastuun valvontavelvollisuuden laiminlyönnin perusteella.

Jos poissaollut jäsen myöhemmin yhtyy päätökseen, häntä pidetään päätökseen osallisena ja vastuullisena päätöksestä. Päätökseen yhtyminen voi tapahtua myös konkludenttisesti. Hieman epäselvää on, pitääkö hallituksen jäsenen vastustaa nimenomaisesti päätöstä jälkikäteen, mikäli hän haluaa välttyä vastuulta. Yhtäältä hallituksen jäsenen passiivisuutta ei voida pitää tehtyjen päätösten hyväksymisenä, mutta toisaalta passiivisuus voidaan tulkita myös konkludenttiseksi hyväksymiseksi.¹³⁶

Taxellin mukaan hallituksen jäsentä on pidettävä vastuussa päätöksestä, vaikka tämä olisi äänestänyt päätöstä vastaan, pidättäytynyt osallistumasta tai

---

¹³³ Dotevall (1989) s. 120

¹³⁴ Savela (2006) s. 39

¹³⁵ Dotevall (1989) s. 119-120, Savela (2006) s. 38

¹³⁶ Kyläkallio (1963) s. 200-201

ollut kokouksesta pois, mikäli hallituksen jäsen on käyttänyt tosiasiallista vaikutusvaltaansa myönteisen päätöksen aikaansaamiseksi¹³⁷

4.2.5. Hallituksen jäsenen vastuu täytäntöönpanosta

Osakeyhtiössä päätöksen tekevä elin on usein eri kuin päätöksen täytäntöönpaneva elin. Tästä syystä vastuun jakautumista päätöksentekijän ja täytäntöönpanijan välillä on syytä tarkastella hieman tarkemmin.¹³⁸

4.2.5.1. Yhtiökokouspäätösten täytäntöönpano

Hallituksen tehtäviin kuuluu panna yhtiökokouksen päätökset täytäntöön, vaikka osakeyhtiölaista ei löydykään tästä nimenomaista säännöstä. Hallituksen ei ole välttämätön panna itse kaikkia päätöksiä täytäntöön, vaan se voi delegointivaltansa puitteissa siirtää yhtiökokouspäätöksen täytäntöönpanon esimerkiksi yhtiön toimitusjohtajalle; hallituksen tulee vain huolehtia, että täytäntöönpano tosiasiallisesti tulee hoidetuksi¹³⁹. Hallituksella on velvollisuus tarkastaa yhtiökokouspäätösten oikeudellinen pätevyys ennen niiden täytäntöönpanoa. Tämä velvollisuus ilmenee osakeyhtiölain 6:2.2:n kiellostä noudattaa yhtiökokouksen, hallintoneuvoston tai hallituksen päätöstä, joka on tämän lain tai yhtiöjärjestyksen vastaisena pätemätön. Pätemättömyys koskee sekä sisällöllisiä että menettelyllisiä pätemättömyystilanteita¹⁴⁰. Lain esitöistä käy ilmi, että ilmaisulla ”tämän lain” tarkoitetaan osakeyhtiölakia ja vain osakeyhtiölakia. Hallituksen on siis pantava sellainen päätös täytäntöön, joka on esimerkiksi kirjanpitolain vastainen. Kyläkallio, Iiro ja Kyläkallio huomauttavat, että hallitus ei kuitenkaan saa panna muun lain vastaista päätöstä täytäntöön, mikäli tällainen muun lain vastaisuus aiheuttaa yhtiökokouspäätöksen pätemättömyyden¹⁴¹.

---

¹³⁷ Taxell (1963) s. 100

¹³⁸ Savela (2006) s. 41

¹³⁹ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 634

¹⁴⁰ Savela (2006) s. 41

¹⁴¹ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 634

Yhtiökokousten päätösten osalta täytäntöönpanoon vaikuttaa se, että virheelliset päätökset voivat olla joko moitteenvaraisia tai itsestään mitättömiä. OYL 21:1:n mukaan moitteenvaraisia päätöksiä ovat sellaiset, joissa asian käsittelyvaiheessa ei ole noudatettu menettelyä koskevia osakeyhtiölain säännöksiä tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä. Lisäksi edellytetään, että virhe on voinut vaikuttaa osakkeenomistajan oikeuteen tai päätöksen sisältöön. Päätös on moitteenvarainen myös silloin, kun se on muuten osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastainen. Näissä tapauksissa osakkeenomistajalla¹⁴² on oikeus ajaa moitekannetta yhtiötä vastaan kolmen kuukauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Mikäli kannetta ei nosteta, päätöstä pidetään pätevänä. Tässä lienee taustalla osakkeenomistajien oikeus yksimielisinä poiketa yhtiöjärjestyksestä ja osakeyhtiölain dispositiivisista säännöksistä (OYL 1:9 ja OYL 5:1-2).

Hallitus ei saa panna täytäntöön mitätöntä yhtiökokouspäätöstä. OYL 21:2.1:n mukaan yhtiökokouksen OYL 21:1.1:ssa tarkoitettu päätös on mitätön, jos (1) kokoukseen ei ole toimitettu kutsua taikka kokouskutsua koskevia säännöksiä on olennaisesti rikottu; (2) päätökseen vaaditaan osakkeenomistajan suostumus (OYL 5:29), jota ei ole saatu; (3) päätös on selvästi yhdenvertaisuusperiaatteen vastainen, eikä siihen ole saatu OYL 5:29.3:n mukaista suostumusta osakkeenomistajalta; tai (4) päätöstä ei olisi lain mukaan saanut tehdä edes kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella. Mitätön päätös edellyttää moitteenvaraisen päätöksen pätemättömyyttä ja virheellisyyden on oltava lisäksi vakava. Mitätöntä päätöstä ei koske kolmen kuukauden moiteaika, vaan päätöstä voidaan moittia milloin vaan.

Hallituksen on pantava täytäntöön sellaiset yhtiökokouksen päätökset, joita se pitää yhtiön kannalta epätarkoituksenmukaisena¹⁴³. Hallituksen tulee kertoa yhtiökokoukselle kaikki tiedossaan olevat seikat, jotka voivat vaikuttaa

---

¹⁴² EOYL:n 9:17.1:n mukaan kanneoikeus oli myös hallituksen ja hallintoneuvoston jäsenellä ja toimitusjohtajalla.

¹⁴³ Savela (2006) s. 42

yhtiökokouspäätöksen tarkoituksenmukaisuuteen ja vasta sen jälkeen, mikäli yhtiökokous päättyy epätarkoituksenmukaiseen päätökseen, hallituksen tulee panna tämä päätös täytäntöön. Hallitus on tällöin täyttänyt huolellisuusvelvollisuutensa, eikä vastaa päätöksen mahdollisista vahingollisista seuraamuksista.¹⁴⁴

EOYL:n esitöiden mukaan, mikäli hallitus ei saa yhtiökokouksen päätöstä muutetuksi, ei hallituksella ole oikeutta kieltäytyä sen täytäntöönpanosta¹⁴⁵. Kyläkallio, Iirola ja Kyläkallio kirjoittavat kuitenkin, että jos yhtiökokouksen päätös osoittautuu epätarkoituksenmukaiseksi vasta sen tekemisen jälkeen, hallituksella olisi velvollisuus saattaa asia uudestaan yhtiökokouksen käsiteltäväksi¹⁴⁶. Tästä voidaan päätellä, että hallituksen tulee aina kertoa yhtiökokoukselle kaikki tiedossaan olevat seikat päätöksen pohjaksi, myös päätöksen tekemisen jälkeen, jos ne ilmenevät vasta silloin ja vasta sen jälkeen, kun yhtiökokoukselle on kerrottu kaikki olennaiset seikat ja näiden pohjalta yhtiökokous tekee päätöksensä, hallitus on täyttänyt velvollisuutensa yhtiökokousta kohtaan ja ei vastaa sen päätösten mahdollisista vahingollisista seuraamuksista pannessaan päätöstä täytäntöön. Jos olosuhteet muuttuvat olennaisesti yhtiökokouksen jälkeen siten, ettei päätös ole enää järkevä, hallituksen ei tule automaattisesti panna päätöstä täytäntöön. Tällöin hallituksen on pyrittävä saamaan yhtiökokous muuttamaan päätös ja vasta tämän jälkeen ryhdyttävä täytäntöönpanotoimiin, mikäli yhtiökokous niin päättää.¹⁴⁷

Jos olosuhteet muuttuvat niin olennaisesti, ettei yhtiökokouspäätöksen toteuttamisella voida saavuttaa sitä tarkoitusta, mihin yhtiökokous sen tehdessään pyrki, hallituksella on velvollisuus olla panematta päätöstä

---

¹⁴⁴ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 635

¹⁴⁵ HE 27/1977 s. 57, af Schultén (2003 I) s. 553, Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 635

¹⁴⁶ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 635

¹⁴⁷ Savela (2006) s. 44

täytäntöön. Muunlainen toiminta voitaisiin katsoa hallituksen huolellisuusvelvollisuuden laiminlyönniksi.¹⁴⁸

Entä onko hallitus velvollinen panemaan täytäntöön päätöksen, joka on muun lain vastainen ja samalla rikos? Savela kirjoittaa, ettei yhtiökokouksen päätös voi vapauttaa päätöksen täytäntöönpanijaa rikosoikeudellisesta vastuusta, mutta samalla hän toteaa, että mikäli yhtiökokous päättää rikkoa lakia, ei johto ainakaan kaikissa tilanteissa joutuisi tästä vastuuseen suhteessa yhtiöön¹⁴⁹. Savelan mukaan hallituksen kokousten osalta täytäntöönpanoon osallistunut ei voi välttää rikosoikeudellista eikä vahingonkorvausoikeudellista vastuusta vetoamalla siihen, että vastusti päätöstä kokouksessa¹⁵⁰. Kyläkallio, Iirola ja Kyläkallio toteavat vain, että ellei muun lain kuin OYL:n rikkominen ole samalla rikos, johdolle aiheutunee vastuu ainoastaan siinä tapauksessa, että hallitus aiheuttaa samalla yhtiölle vahinkoa joko tahallisesti tai huolimattomuudella¹⁵¹.

4.2.5.2. Hallituksen päätösten täytäntöönpano

Oikeuskirjallisuudessa ollaan oltu hieman erimielisiä ensinnäkin siitä, onko hallituksen päätöstä vastustanut hallituksen jäsen velvollinen osallistumaan päätöksen täytäntöönpanoon ja toiseksi siitä, voiko hän joutua vastuuseen täytäntöönpanon perusteella päätöksestä, jota hän on vastustanut. Kyläkallio, Savela ja Taxell katsovat, että mikäli päätöstä vastustanut hallituksen jäsen osallistuu päätöksen toimeenpanoon, hän ei vapaudu vastuusta. Savela rajaa tämän vain osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen vastaisten päätösten täytäntöönpanoon ja katsoo hallituksen jäsenellä olevan velvollisuus vastustamisestaan huolimatta panna muunlaiset päätökset täytäntöön¹⁵². Kyläkallio perustelee kantaansa sillä, että hallituksen jäsen ei voi vedota kokouksessa esittämäänsä eriävään mielipiteeseen vapautuakseen

---

¹⁴⁸ Kyläkallio (1963) s. 77-78

¹⁴⁹ Savela (2006) s. 42

¹⁵⁰ Savela (2006) s. 43

¹⁵¹ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 634

¹⁵² Savela (2006) s. 43

vastuusta, jos kuitenkin myöhemmin hän osallistuu sellaisiin päätöksen täytäntöönpanoon, jota hän alun perin piti vääränä¹⁵³.

Dotevall ja af Schultén ovat eri linjoilla. Af Schulténin mukaan päätöstä vastustanut hallituksen jäsen on velvollinen panemaan päätöksen täytäntöön, koska enemmistön päätös sitoo koko muuta hallitusta lukuun ottamatta esteelliseksi todettuja jäseniä. Hänen mukaansa vain poikkeukselliset olosuhteet voivat oikeuttaa täytäntöönpanotoimista pidättäytymisen. Ja puolestaan jos hallituksen jäsen ei noudata päätöstä tai osallistu sen täytäntöönpanoon, hän joutuu tästä korvausvastuuseen.¹⁵⁴ Dotevallin kanta on, että päätöstä vastustanut ja vastaan äänestänyt hallituksen jäsen ei joudu vastuuseen täytäntöönpanotoimista, kunhan päätös ei riko osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen määräyksiä¹⁵⁵.

Päätöksen tehnyt taho ei vastaa siitä osasta vahinkoa, joka on aiheutunut siitä, että päätös on pantu virheellisesti täytäntöön¹⁵⁶. Tosin mikäli päätöksen tehneellä taholla on yleinen valvontavelvollisuus täytäntöönpanijaa kohtaan, voi päätöksen tehnyt taho joutua korvausvastuuseen virheellisestä täytäntöönpanosta. Tällainen tilanne voisi tulla kyseeseen esimerkiksi, mikäli toimitusjohtaja panee virheellisesti hallituksen kokouksen päätöksen täytäntöön. Hallituksen tulisi valvoa toimitusjohtajaa ja sitä, että hallituksen tekemät päätökset pannaan asianmukaisesti täytäntöön.

4.3. Tuottamus yhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun edellytyksenä

Jotta johdon OYL:n 22:1:ään perustuva vahingonkorvausvastuu voisi aktualisoitua, edellyttää se, että vahinko on aiheutettu tahallisesti tai huolimattomuudella. Tuottamus voidaan määritellä tarkoittamaan vaadittavan

---

¹⁵³ Kyläkallio (1963) s. 213-214

¹⁵⁴ af Schultén (2004 II) s. 638

¹⁵⁵ Dotevall (1989) s. 137-138

¹⁵⁶ Taxell (1963) s. 33-34

huolellisuuden laiminlyöntiä ja tapauskohtaisista olosuhteista riippuu, minkälaista huolellisuuden tasoa vaaditaan.¹⁵⁷ Hallituksen jäseniltä vaaditaan kultakin omaa tuottamusta, sillä hallituksen vastuu ei ole kollegiaalinen. Tällä tarkoitetaan sitä, että kultakin hallituksen jäseneltä edellytetään individuaalista tuottamusta, siis vaadittavan huolellisuuden laiminlyöntiä, arvioitaessa tämän vastuuta aiheutuneesta vahingosta.¹⁵⁸

Kuten aiemmin on todettu, johtajalta vaadittavaa huolellisuutta arvioidaan yleensä objektiivisesti siten, että hänen huolellisuutensa tulisi olla sellaista, jota vastaavassa asemassa oleva ja vastaavissa olosuhteissa toimiva huolellinen johtaja noudattaisi¹⁵⁹. Hallituksen jäseneltä ei tulisi vaatia yhtiön toimialalta erityisosaamista. Savelan mukaan tämä on tärkeää sen vuoksi, jotta yhtiön johtoon voitaisiin nimittää muitakin kuin yhtiön palveluksessa olevia henkilöitä ja täten saada hallitukseen huippujohtajia¹⁶⁰. Toimiessaan yhtiön puolesta ja sen asioita hoitaessa, hallituksen jäsenen on noudatettava tällaista huolellisuutta, sillä jo lieväkin tuottamus riittää perustamaan korvausvastuun niin yhtiötä kuin osakkeenomistajia ja muitakin tahoja kohtaan¹⁶¹.

Tuottamuksen aste-eroilla voi olla vaikutusta arvioitaessa vahingonkorvauksen suuruutta. Tuottamuksen asteet vahingonkorvausoikeudessa ovat lievä tuottamus, tavallinen tuottamus, törkeä tuottamus ja tahallisuus. Korkein oikeus on tapauksessa KKO 1997:103 todennut, että rajanveto tavallisen tuottamuksen ja törkeän tuottamuksen välillä on vaikeaa, eikä sitä ole mahdollista määritellä yleispätevästi. Törkeän tuottamuksen on katsottu olevan kyseessä, kun teko on lähellä tahallisuutta ja osoittaa röyhkeyttä ja välinpitämättömyyttä teon seurauksista.¹⁶² Törkeä tuottamus korostaa tekijän suhtautumista tekoon ja törkeän tuottamuksen

---

¹⁵⁷ Savela (2006) s. 57

¹⁵⁸ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 642, KKO 1997:110

¹⁵⁹ HE 109/2005 s. 40; ks. aiemmin huolellisuusvelvollisuudesta

¹⁶⁰ Savela (2006) s. 58

¹⁶¹ HE 27/1977 s. 110

¹⁶² KKO 1997:103 ja Savela (2006) s. 59

kynnys on varsin korkea. Oma etu katsotaan yleensä vastuun tiukentamisperusteeksi ja Savela katsoo, että huomattavan oman edun tavoittelun tulisi aina tehdä tuottamuksesta törkeän, vaikka näin ei aina olekaan¹⁶³.

Vahingonkorvausoikeudessa törkeä tuottamus ja tahallisuus usein rinnastetaan toisiinsa, kun taas rikosoikeudessa tahallisuudella on suuri merkitys tahallisuuden ollessa useiden rikosten tunnusmerkistön täyttymisen edellytys. Rangaistavan teon tekeminen taas on vahingonkorvauslain mukaan yksi peruste puhtaiden varallisuusvahinkojen korvattavuudelle¹⁶⁴. Tahallisuus yhtiöoikeudessa voi syntyä esimerkiksi kirjanpidon hoidon valvonnan laiminlyömisenä, jolloin kyseessä on RL 30:9:n mukainen tahallinen kirjanpitorikos. Hallituksen jäsen rikkoo tällöin OYL 6:2.1:ssä säädettyä valvontavastuutaan.

4.3.1. Vastuu lain rikkomisesta

Yleisenä oikeusperiaatteena on pidetty, että jokaisella kansalaisella on laintuntemisvelvollisuus ja tämän takia on yleensä katsottu, että lainvastainen menettely on tuottamuksellista toimintaa¹⁶⁵. Lainsäädännön määrä on kuitenkin valtaisa ja periaate on käytännössä epärealistinen ja kohtuuton. Ongelmalliseksi se muodostuu erityisesti silloin, jos hallituksessa toimii ulkomaalainen henkilö tai jos suomalainen henkilö toimii ulkomaalaisen yhtiön hallituksen jäsenenä¹⁶⁶. Osakeyhtiölain vahingonkorvaussäännökset onkin laadittu siten, että silloinkin kun kyse on lain rikkomisesta, vaaditaan lisäksi tuottamusta¹⁶⁷.

---

¹⁶³ Savela (2006) s. 60 ja tapauselostus KKO 1997:110, jossa miljoonien taloudellisen hyödyn saaminen itselle ja läheiselle ei katsottu menettelyllisesti olleen törkeän huolimaton.

¹⁶⁴ Savela (2006) s. 348-350

¹⁶⁵ Savela (2006) s. 62

¹⁶⁶ Rapakko (1990) s. 177, joka toteaa, ettei johdolta "voitane edellyttää kaikkien lainsäädännönsien hallintaa, niissä valtioissa joissa konserni toimii."

¹⁶⁷ HE 109/2005 s. 195

Savelan mukaan osakeyhtiöoikeudellisen vahingonkorvausvastuun arvioinnissa ei tulisi edellyttää johdon tuntevan lainsäädäntöä kovinkaan laajasti, toisin kuin rikosoikeudessa, jossa se, ettei tunne lakia tuskin koskaan voinee olla anteeksiannettavaa. Savela korostaa vielä, ettei hallituksen jäsenen oleteta olevan minkään erityisalan asiantuntija, ei oikeudellisenkaan.¹⁶⁸ Dotevall on sitä mieltä, että johdolla on kuitenkin velvollisuus tuntea osakeyhtiölain kaikki säännökset ja oikeuserhdys osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen osalta tulisi arvioida ankarammin, kuin muiden lakien osalta¹⁶⁹. Tätä kantaa on pidettävä perusteltuna, jotta yhtiön ulkopuoliset eivät joutuisi kärsimään johtajien puutteellisesta laintuntemisesta, koska suhteessa kolmanteen johtajan vastuu edellyttää osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomista. Lain säännöksen ollessa tulkinnanvarainen, se voidaan kuitenkin ottaa huomioon johdon vastuuta arvioitaessa ja se voi jopa poistaa vastuun, jos virhetulkinta oli perusteltavissa ja arvioitu huolellisesti¹⁷⁰.

4.3.2. Syy-yhteys ja vahingon ennalta-arvattavuus

Vaikka hallituksen jäsenen menettely ei täyttäisi edellä mainittua objektiivista huolellisuutta, ei häntä automaattisesti pidetä korvausvelvollisena, vaan jäsenen menettelyn ja yhtiölle aiheutuneen vahingon välillä on pystyttävä osoittamaan syy-yhteys.¹⁷¹ Syy-yhteyden lisäksi vahingon on oltava myös riittävästi ennalta arvattavissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että mikäli hallituksen jäsen ei ole mitenkään voinut ennakoita hänen menettelynsä aiheuttavan vahinkoa, ei hän voisi joutua tästä korvausvastuuseen (*adekvaattisuuden periaate*)¹⁷². Tämä periaate korostaa ajattelutapaa, jossa teolla tai laiminlyönnillä tulee olla riittävä yhteys aiheutuneeseen vahinkoon. Vahingonkorvausoikeudessa syy-yhteyttä kuvataan *conditio sine qua non* – säännöllä, joka on tapahtumaketjussa oleva välttämätön ehto; teko, jota ilman vahinkoa ei olisi aiheutunut. Toisin sanoen, jos hallituksen jäsenen

---

¹⁶⁸ Savela (2006) s. 63-64

¹⁶⁹ Dotevall (1989) s. 118

¹⁷⁰ Kyläkallio (1963) s. 63

¹⁷¹ Ks. esim. Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio (2008) s. 643-644

¹⁷² Immonen (2007) ks. luku 8.2.2. (Vahingonkorvausvastuu)

laiminlyönti tai teko poistettaisiin tapahtumaketjusta, mitään vahinkoa ei syntyisi.¹⁷³

4.3.3. Osakeyhtiölain mukainen tuottamusolettama

Vahingonkorvausoikeudessa kantajan on yleensä näytettävä vastapuolen tuottamuksellisuus toteen. Osakeyhtiölaissa on kuitenkin tiettyjen tilanteiden osalta omaksuttu periaatteeksi tuottamus- tai huolimattomuusolettama, jolla on pyritty helpottamaan loukatun tahon mahdollisuuksia saada korvaus hänelle aiheutuneesta vahingosta. Olettama käy ilmi OYL 22:1.3:sta ja se koskee tilanteita, joissa vahinko on aiheutunut osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla. Tällöin vahingon katsotaan aiheutuneen tuottamuksellisesti, ellei menettelystä vastuussa oleva pysty näyttämään menetelleensä huolellisesti.

Tuottamusolettama ei kuitenkaan koske tilanteita, joissa vahinko on aiheutunut OYL 1 luvun periaatteita rikkomalla. Tämä yhtiöoikeudellisten periaatteiden poissuljenta liittyy eritoten OYL 1:8:ssä säädettyyn johdon huolellisuusvelvollisuuteen.¹⁷⁴ Tuottamusolettaman ulottaminen huolellisuusvelvollisuuden rikkomistilanteisiin katsottiin johdolle liian ankaraksi vastuuksi ja lain esitöissäkin tätä perusteltiin yhdysvaltalaisella *business judgment rule*, eli liiketoimintapäätösperiaatteella, joka tulisi ottaa huomioon tuottamusvaatimusta tulkittaessa¹⁷⁵.

4.4. Valvontavelvollisuus

Hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle kuuluva valvontavelvollisuus tarkoittaa velvollisuutta valvoa yhtiön toimintaa. Hallituksen yleistoimivaltana on OYL 6:2.1:n mukaan yhtiön hallinnon hoitaminen ja toiminnan asianmukainen järjestäminen. Tämän yleisen yhtiön toiminnan huolehtimisvelvoitteen seurauksena hallituksen on valvottava, että sen

---

¹⁷³ Immonen (2007) ks. luku 8.2.2. (Vahingonkorvausvastuu)

¹⁷⁴ Ks. esim. Mähönen – Villa (2006 I) s. 133, Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 644

¹⁷⁵ HE 109/2005 s. 195; ks. *business judgment rule* –periaatteesta jäljempänä

delegoimat tehtävät tulevat hoidetuiksi. Valvontavelvollisuus on eräs osakeyhtiöoikeudellinen keino ennaltaehkäistä vahinkojen syntymistä ja toisaalta sillä pyritään varmistamaan, etteivät hallituksen jäsenet pysty välttämään vastuutaan tehtävien huolimattomalla delegoinnilla¹⁷⁶. Hallituksen jäsenillä on velvollisuus valvoa myös muiden hallituksen jäsenten tehtävien hoitamista erityisesti, mikäli hallituksen sisällä on jäsenten kesken jaettu tehtävät¹⁷⁷.

Salonen kirjoittaa, että yleensä hallituksen jäsenen passiivinen valvonta on riittävää, kunhan tarpeen vaatiessa valvonta on aktiivista¹⁷⁸. Valvontavelvollisuus voi täten kattaa myös tapauskohtaisesti velvollisuuden ryhtyä toimiin, esimerkiksi puuttumalla väärinkäytöksiin tai virheellisyyksiin. Valvontavelvollisuuden on katsottu olevan sitä tiukempi ja ankarampi mitä huonompi yhtiön taloudellinen tilanne on tai mitä riskialttiimpi toiminta¹⁷⁹. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta on velvollisuus reagoida pääoman suhteelliseen vähyyteen (OYL 20:23). Jos hallitus havaitsee, että yhtiön pääoma on negatiivinen, hallituksen on viipymättä tehtävä osakepääoman menettämisestä rekisteri-ilmoitus. Hallituksen vastuu pääoman vähyyteen reagoinnin laiminlyömisestä on vahingonkorvausvastuuta¹⁸⁰ ja tämän velvollisuuden laiminlyöntiin sovelletaan osakeyhtiölain vahingonkorvaussäännöksiä. Johto voi tosin joutua henkilökohtaiseen vastuuseen velallisenä tilanteessa, jossa se tietää yhtiön taloudellisen tilan olevan heikko, mutta toimii silti yhtiössä kuin se olisi maksukykyinen. Tällöin ei

---

¹⁷⁶ Savela (2006) s. 66

¹⁷⁷ Salonen (2000) s. 206, Dotevall (1989) s. 243

¹⁷⁸ Salonen (2000) s. 209

¹⁷⁹ Mäntysaari (2002) s. 174

¹⁸⁰ HE 109/2005 s. 29, jossa todetaan, että aiemman oikeuskäytännön mukaan tämän velvollisuuden laiminlyönti johti johdon ankaraan vahingonkorvausvastuuseen, joka oli lähellä henkilökohtaista velkavastuuta yhtiön veloista ja, että uudemmassa oikeuskäytännössä ollaan palattu lähemmäs vahingonkorvausoikeuden periaatteita.

kuitenkaan ole kyse valvontavelvollisuuden laiminlyönnistä, vaan esimerkiksi henkilökohtaisesta rikosperusteisesta vastuusta¹⁸¹.

4.5. Vastuu liiketoiminnallisesta päätöksestä

Liiketoiminnallisten päätösten juridisen hyväksyttävyyden arviointi on varsin haastavaa. Yritysjohdo joutuu tekemään liiketoiminnallisia päätöksiä usein melko epävarmoissa olosuhteissa ja liiketoiminnan yleiseen luonteeseen kuuluu riskien ottaminen. Kuten Savelakin toteaa, tuskin missään toiminnassa voidaan kohtuudella edellyttää varautumista kaikkiin vahinkoihin¹⁸². Liiketoiminnan yleisestä luonteesta johtuen myös osa yritysjohdon tekemistä liiketoiminnallisista päätöksistä tulee väistämättä olemaan jälkepäin tarkastellen huonoja tai vääriä; joskus riskin ottaminen kantaa hedelmää, joskus ei. Lähtökohtana kuitenkin on, että ilman riskien ottamista liiketoiminta ei olisi mahdollista¹⁸³ ja täten tappiollisiksikaan osoittautuneiden päätösten ei voida katsoa suoraan olevan tuottamuksellisia, jos päätökset ovat valmisteltu huolella.

Liiketoiminnallisten päätösten tarkoituksenmukaisuuden arvioinnissa eräs oleellinen seikka on se, toteuttaako tehty päätös yhtiön tarkoitusta; lähtökohtaisesti siis nostaako tehty päätös yrityksen arvoa ja tuottaa näin voittoa osakkeenomistajille. Johdon ensisijainen tehtävä kun on yhtiön voiton maksimointi. Mikäli liiketoiminnallisella päätöksellä tavoiteltu tarkoitus ei edes välillisesti tuota voittoa yhtiölle, se ei täytä OYL 1:5 mukaista olettaa voitontuottamustarkoituksesta, eikä ole täten yhtiön tarkoituksen mukainen.

Huomioitavaa kuitenkin on esimerkiksi Dotevallin näkökanta, jonka mukaan vaikka voitontuottamistarkoitus on eräs osakeyhtiöoikeudellisista keskeisistä periaatteista, jonka mukaisesti johdon tulisi toimia, on se samalla myös

---

¹⁸¹ Savela (2006) s. 130 ja Savelan esimerkki johtajan syyllistymisestä petokseen, jos johtaja tilaa yhtiön nimissä tavaraa velaksi tietäen, ettei yhtiö todennäköisesti pysty suoriutumaan maksuvelvoitteistaan.

¹⁸² Savela (2006) s. 86-76

¹⁸³ Kyläkallio (1963) s. 159

sanktion normi¹⁸⁴. Tämän näkökannan mukaan voitontuottamistarkoituksen toteutumista voidaan pitää vain yhtenä arviointiperusteena johdon huolellisuusvelvollisuuden täyttämisen arvioimisessa.

Liiketoiminnallisten päätösten oikeudellisessa arvioinnissa on useimmiten kysymys siitä, minkälainen riskitaso on osakkeenomistajien ja velkojien kannalta hyväksyttävissä. Tuomareilla ei useinkaan ole asiantuntemusta tai edes halua arvioida tällaisia seikkoja, sillä ne eivät oikeastaan perustu lakiin, vaan kysymys on enemmänkin osakkeenomistajien vallassa ratkaista. Mikäli he eivät ole tyytyväisiä johdon omaksumaan liiketoimintapäätösstrategiaan, he voivat käyttää residuaalioikeuttaan ja vaihtaa johdon.

4.5.1. Business judgment rule

Liiketoiminnallisten ratkaisujen oikeudelliseen arviointiin on Yhdysvalloissa vakiintunut osaksi tapaoikeutta niin sanottu *business judgment rule* -periaate. Periaatteen mukaan yritysjohto yleensä välttyy henkilökohtaiselta vahingonkorvausvastuulta, jos päätös on tehty vilpittömässä mielessä, vaikka päätös myöhemmin osoittautuisikin epäonnistuneeksi. Periaatteen mukaan tuomioistuinten ei tule jälkikäteen arvioida yritysjohton päätöksiä, jotka johto on tehnyt *bona fide*.

Business judgment rule –periaatteen käyttöä on perusteltu sillä, että tuomioistuimilla ei ole edellytyksiä arvioida liiketoiminnallisia ratkaisuja ja lisäksi pelko joutua henkilökohtaiseen korvausvastuuseen tekee yritysjohton ylivarovaiseksi eikä houkuttele yritykselle päteviä ja lahjakkaita yritysjohtajia.¹⁸⁵ Periaate on muotoutunut Delawaren osavaltion korkeimmassa oikeudessa tapauksessa *Aronson v. Lewis* 473 A.2d 805 (Delaware Supreme 1984) sekä toistettu vastikään Delawaren osavaltion korkeimman oikeuden kannanotossa *In re the Walt Disney Co. Derivative*

---

¹⁸⁴ Dotevall (1989) s. 417

¹⁸⁵ Salonen (2000) s. 67

Litigation, 2006 WL 1562466, 2006 Del. LEXIS 307 (Del. 2006). Business judgment rule –periaate suojaa johtoa vastuulta, jos

- 1) Kyseessä ei ole oikeustoimi hallituksen jäsenen itsensä kanssa eikä hallituksella tai sen jäsenellä ole intressiristiriitaa käsiteltävän asian suhteen;
- 2) Hallitus tosiasiallisesti käsittelee ja ratkaisee asian;
- 3) Hallitus hankkii asianmukaisen tiedon asiasta ennen päätöksentekoa ja noudattaa huolellisuutta päätöstä tehdessään; ja
- 4) Hallituksen toimet eivät ole täysin perusteettomia tai epärationaalisia.¹⁸⁶

Periaatteen soveltuminen edellyttää siis, että johto hankkii selvityksen kaikesta asiaan vaikuttavista seikoista ja kaiken olennaisen tiedon, edellyttäen toki, että tällainen tieto on kohtuullisesti hankittavissa¹⁸⁷ ja lisäksi vielä, että päätökselle on olemassa jokin järkevä liiketaloudellinen syy¹⁸⁸, eikä hallituksella ole omaa intressiä asiassa.

Periaate on olettama siitä, että johto toimii fidusiaarisessa asemassaan riittävien tietojen pohjalta, hyvässä uskossa ja yhtiön parhaaksi¹⁸⁹ noudattaen fidusiaarisia velvollisuuksiaan¹⁹⁰. Tällöin tuomioistuin ei arvioi päätösten vaikutuksia, vaan ainoastaan niitä toimenpiteitä, jotka olivat päätöksen taustana. Koska lähes jokainen johdon tekemä päätös on liiketaloudellinen päätös, antaa periaate melko laajan suojan johdolle. Huomioitavaa on, että periaate ei suojaa johtoa passiivisuudelta, vaan johdolla on aktiivinen huolellisuusvelvollisuus. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö päätös olla tekemättä mitään olisi business judgment rule –periaatteen suojan piirissä.¹⁹¹

---

¹⁸⁶ Ks. esim. Savela (2001a) s. 23-24; Savela (2006) s. 88; Rapakko (1990) s. 51-62; Dotevall (1989) s. 149-156

¹⁸⁷ *Smith v. Van Gorkom*, 488 A.2d 858 (Delaware Supreme 1985) s. 874

¹⁸⁸ *Aronson v. Lewis* 473 A.2d 805 (Delaware Supreme 1984) s. 815

¹⁸⁹ Mähönen – Villa (2006 I) s. 113

¹⁹⁰ Salonen (2000) s. 70

¹⁹¹ Savela (2006) s. 89

Johdon vahingonkorvausvastuun kannalta periaate asettaa todistustaakan sille, joka väittää yritysjohton toimineen huolimattomasti tai päätöksen syntyneen virheellisesti¹⁹². Jos kantaja puolestaan pystyy osoittamaan periaatteen suojan poistavat seikat toteen, näyttötaakka kääntyy yritysjohdolle, jonka on osoitettava toimen olleen kantajien, so. osakkeenomistajien kannalta oikeudenmukainen¹⁹³. Osakkeenomistajien ei siis tällöin tarvitse osoittaa vahingon aiheutuneen, vaan johdon on osoitettava, että vahinkoa ei ole aiheutunut.

4.5.2. Business judgment rule –periaatteen soveltaminen Suomessa

Business judgment rule –periaatetta vastaava ajattelutapa on voimassa Suomessa siinä mielessä, että johdon riittävän huolellisuuden mittapuuna käytetään hyvin samankaltaisia kriteerejä, kuin business judgment rule –periaatteessa. Osakeyhtiölain esitöiden mukaan johto joutuu tekemään päätöksiä usein epävarmuuden vallitessa, ja että riittävänä huolellisuutena voidaan pitää sitä, että ”ratkaisun taustaksi on hankittu tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto, sen perusteella on tehty johdonmukainen päätös tai muu toimi eivätkä päätöksen tai muun toimen tekoon ole vaikuttaneet johdon jäsenten eturistiriidat”¹⁹⁴.

Kuten Kaisanlahti toteaa, yritysjohto ei voi joutua osakeyhtiölain nojalla korvausvastuuseen, mikäli toimi on *ex ante* arvioitu hyväksyttäväksi ja se *ex post* osoittautuukin huonoksi. Hallituksen jäsentä ei tulisi asettaa vastuuseen vain sillä perusteella, että liiketoimintaan liittyvä riski realisoitui; hallituksen jäsenet eivät pysty takaamaan liiketoiminnan menestystä. Vastuun tulisi edellyttää jäseneltä jonkinlaista tuottamusta tai moitittavuutta.¹⁹⁵

Toisin kuin Yhdysvalloissa, jossa Delawaren osavaltion oikeuskäytännön mukaan business judgment rule –periaate nostaa vaadittavan tuottamuksen

---

¹⁹² Aronson v. Lewis 473 A.2d 805 (Delaware Supreme 1984) s. 812

¹⁹³ Mähönen – Villa (2006 I) s. 113; Savela (2006) s. 91

¹⁹⁴ HE 109/2005 s. 41

¹⁹⁵ Kaisanlahti (2002b) s. 144-145

kynnyksen törkeään huolimattomuuteen¹⁹⁶, Suomessa jo lieväkin tuottamus voi ainakin periaatteessa perustaa vastuun johdolle liiketoiminnallisesta päätöksestä¹⁹⁷. Tällä ei tosin loppujen lopuksi ole käytännössä välttämättä niin suurta eroa, koska kysymys on enemmänkin tuottamuskynnyksen määrittämisestä. Kaisanlahti katsoo, että esimerkiksi päätöksen taustaksi tarvittavat riittävät tiedot määritellään eri tavoin Suomessa ja Yhdysvalloissa; Yhdysvalloissa riittävyyden edellytykset ovat varsin tiukat ja törkeän tuottamuksen kynnyks on melko alhainen¹⁹⁸.

Liiketoiminnallisia päätöksiä tehtäessä taustalla usein vaikuttaa kiire, joka pakottaa johdon tekemään päätöksiä osin puutteellisten tietojen pohjalta. Johdolla ei välttämättä ole aina resursseja hankkia kaikkea mahdollista selvitystä asiasta ja lisäksi kaiken informaation hankkiminen päätöksen taustaksi saattaisi olla kustannuksiltaan niin suuri, että se ei olisi enää lainkaan kannattavaa. Tästä syystä tuskin lienee kohtuullista edellyttää täydellisen informaation hankkimista päätöksenteon tueksi.¹⁹⁹ Oikeuskäytännössäkin näyttäisi vakiintuneen tilannekohtainen olosuhdearvio vastuun arvioinnissa. Korkein oikeus on muun muassa tapauksessa 1982 II 103 ottanut vahingonkorvaussovittelussa huomioon päätöksen kiireellisyyden. Lähtökohtaisesti päätöksentekijän on hankittava päätöksen tueksi riittävät tiedot. Hallituksen esityksen sanamuodon mukaan on hankittava ”tilanteen edellyttämä asianmukainen tieto”²⁰⁰. Vähäisemmät ja merkityksettömämmät asiat voidaan ratkaista jopa hyvinkin puutteellisten tietojen varassa, kun taas isot ja merkittävät asiat tulisi valmistella huolellisesti²⁰¹.

Taxell korostaa, että tehtyjä toimenpiteitä ei tulisi arvioida irrallisina, vaan ratkaisevaa tulisi olla toimenpiteiden kokonaisvaikutus yhtiön toimintaan²⁰².

---

¹⁹⁶ Aronson v. Lewis 473 A.2d 805 (Delaware Supreme 1984) s. 812

¹⁹⁷ Savela (2006) s. 91

¹⁹⁸ Kaisanlahti (2002a) s. 61

¹⁹⁹ Savela (2006) s. 95

²⁰⁰ HE 109/2005 s. 41

²⁰¹ Savela (2006) s. 96

²⁰² Taxell (1963) s. 73

Oleellista on, mitä päätöksen tekijä tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää päätöksen tekohetkellä; päätöksen seuraamuksilla ei pitäisi siis olla juuri lainkaan merkitystä vastuun arvioinnissa²⁰³. Taxellin mukaan merkityksettömät laiminlyönnit eivät perusta vastuuta johdolle, sillä normaaliin liiketoimintaan kuuluu yhtiön johdon huolimattomuutta ja velvollisuuksien laiminlyöntiä, eikä yhtiötä voida koskaan hoitaa täydellisesti²⁰⁴. Yleisenä rajoituksena business judgment rule –periaatteen soveltuvuuteen niin Suomessa kuin Yhdysvalloissakin pidetään sitä, että periaate ei suojaa lain tai yhdenvertaisuusperiaatteen vastaisilta päätöksiltä²⁰⁵.

4.6. Hallituksen jäsenen vastuu muita kuin yhtiötä kohtaan

4.6.1. Vastuun perusteet

Hallituksen jäsen on OYL 22:1.2:n mukaan korvausvelvollinen yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle vahingosta, jonka hän on tehtävässään muuten ”tätä lakia” tai yhtiöjärjestystä rikkomalla aiheuttanut tahallaan tai huolimattomuudesta. Tällä lailla tarkoitetaan osakeyhtiölakia, mutta lain esitöiden mukaan ilmaisu käsittää myös sellaiset muiden lakien säännökset, joita osakeyhtiölain mukaan on noudatettava²⁰⁶. Tällaisia säännöksiä on muun muassa kirjanpitolaisissa, tilintarkastuslaissa ja kaupparekisterilaissa. Arvopaperimarkkina- ja arvopaperimarkkinalaissa on omat vahingonkorvaussäännökset, joten sitä ei ole tarpeen rinnastaa osakeyhtiölakiin. Rajauksella ”muuten” viitataan pykälän ensimmäiseen momenttiin, jossa säännellään edellä käsitelty johtohenkilön korvausvelvollisuus yhtiölle rikkomalla OYL 1:8:n huolellisuusvelvollisuutta. Huolellisuusvelvollisuuden rikkomisen perustaa siis korvausvastuun vain yhtiötä kohtaan.

---

²⁰³ Savela (2006) s. 93

²⁰⁴ Taxell (1963) s. 67; Savela (2006) s. 92

²⁰⁵ Kaisanlahti (2002a) s. 14

²⁰⁶ HE 109/2005 s. 195

Osakeyhtiölaissa on vielä erikseen säädetty, ettei osakkeenomistajilla ole oikeutta saada korvausta yhtiölle aiheutuneesta vahingosta (OYL 22:7.4). Säännöksellä on suljettu osakkeenomistajille mahdollisesti aiheutuvien välillisten vahinkojen korvausvelvollisuus pois. Vuoden 1978 osakeyhtiölain esitöiden mukaan vastuu suhteessa muuhun tahoon edellyttää lisäksi vähintään lievää tuottamusta²⁰⁷ ja tätä on pidettävä edelleen voimassa olevana kantana, vaikka sitä ei nimenomaisesti ole kirjoitettu vuoden 2006 osakeyhtiölain perusteluihin.

Hallituksen jäsenen korvausvelvollisuus muulle taholle ei laissa edellytä, että rikottu säännös olisi säädetty juuri tämän muun tahon suojaksi. Ei kuitenkaan ole perusteltua asettaa ketään vastuuseen ilman vahingonkorvausoikeuden yleisiä edellytyksiä. Täten korvausvastuu edellyttää, että osakkeenomistaja tai kolmas taho kärsii tapahtuneen johdosta välitöntä vahinkoa.²⁰⁸

Vastuu muuta tahoja kohtaan syntyy siis vain osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla, lukuun ottamatta OYL 1:8:n huolellisuusvelvollisuuden rikkomista. Täten vastuuperusteena ei voi olla minkään yhtiön sisäisten määräysten rikkominen eikä johdolle synny vastuuta yhtiön sopimuskumppania kohtaan sillä perusteella, että yhtiö ei täytä sopimusvelvoitteitaan. Sopimuskumppanina on yhtiö ja yhtiö vastaa sopimusvelvoitteistaan, eivät sen johtajat eivätkä sen osakkeenomistajat.²⁰⁹ Hallituksen jäsen ei ole yhtiön sopimuskumppania kohtaan vastuussa edes siinä tilanteessa, että jäsen on ollut aiheuttamassa sopimusrikkomusta²¹⁰. Myöskään esimerkiksi *corporate governance* –koodien rikkominen ei perusta itsessään hallituksen jäsenelle vastuuta, vaikkakin niillä saattaa olla merkitystä arvioitaessa, mitä huolelliselta johtajalta voidaan edellyttää.²¹¹

---

²⁰⁷ HE 27/1977 s. 110

²⁰⁸ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 663-664

²⁰⁹ Savela (2006) s. 132-133

²¹⁰ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 664

²¹¹ Savela (2006) s. 132-133

4.6.2. Yleinen huolellisuusvelvollisuus

Vaikka aiemmin todettiin, että hallituksen jäsenen huolellisuusvelvollisuuden rikkominen voi perustaa vastuun ainoataan yhtiötä kohtaan, on oikeuskirjallisuudessa huolellisuusvelvollisuutta tulkittu hieman laajemmin. Savela katsoo yritysjohdolla olevan ainakin kolme erilaista huolellisuusvelvoitetta. Ensimmäinen on jo aiemmin käsitelty OYL 1:8:n mukainen huolellisuusvelvollisuus, jonka rikkominen perustaa vastuun yhtiötä kohtaan. Toiseksi Savela katsoo, että vaikka tämän nimenomaisen huolellisuusvelvollisuuden ei katsotakaan soveltuvan korvausvastuuseen suhteessa muuhun kuin yhtiöön, johdolla olisi kuitenkin yleinen huolellisuusvelvollisuus noudattaa osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen määräyksiä. Tähän liittyen hän kirjoittaa, että johdon huolellisuusvelvollisuudesta voi olla määräyksiä yhtiöjärjestyksessä, jolloin velvollisuuden rikkominen voi aktualisoitua suhteessa osakkeenomistajiin. Kolmas huolellisuusvelvoite johdolle syntyy Savelan mukaan vahingonkorvauslain yleisemmän huolellisuusvelvollisuuden perusteella.²¹²

4.6.3. Vastuusta suhteessa yhtiön velkoihin

Yhtiön velkojilla on osakeyhtiölain mukaan samanlainen oikeus korvaukseen aiheutuneista vahingoista kuin muilla kolmansilla osapuolilla ja osakkeenomistajilla. Vastuu voi siis perustua osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Osakkeenomistajat ovat siitä hieman eri asemassa, että yhtiöjärjestys mielletään usein osakkaiden väliseksi sopimukseksi, jossa on säännelty osakkeenomistajien ja johdon välisiä suhteita. Osakkeenomistajilla on myös valta muuttaa yhtiöjärjestyksen määräyksiä niin halutessaan ja voidaankin kysyä tarjoaako yhtiöjärjestys suojaa muille tahoille, kuin osakkeenomistajille ja johdolle. Tästä huolimatta, mikäli yhtiön velkojille aiheutuu vahinkoa yhtiöjärjestyksen rikkomisesta, on velkojilla oikeus korvaukseen. Ruotsin entisen osakeyhtiölain esitöissä tätä on

---

²¹² Savela (2006) s. 137-138

perusteltu sillä, että yhtiöjärjestyksessä mahdollisesti olevat kolmannen suojaksi tarkoitetut säännökset tulisivat sanktioinnin piiriin²¹³.

Arvioitaessa hallituksen jäsenen vastuuta suhteessa yhtiön velkoihin on pääsääntönä, että yhtiön johdolla ei ole objektiivista vastuuta siitä, että yhtiön velkojat saavat suorituksen saatavilleen²¹⁴. Niin kauan kuin yhtiö on maksukykyinen, ei velkojille ole aiheutunut tappiota eikä mitään korvattavaakaan.

4.7. Hallituksen jäsenen vastuu suhteessa yhtiö omaan vastuuseen

Osakeyhtiölaissa ei ole säännöksiä yhtiön oman vastuun määräytymisestä. Yhtiön oma vastuu voi olla sopimus- tai deliktiperusteista vastuuta, rikosvastuuta, tuottamusvastuuta, isännänvastuuta tai jopa yhtiön tuottamuksesta riippumatonta objektiivista, ankaraa vastuuta²¹⁵. Yhtiön vastuuseen sovelletaan yleisiä sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisia säännöksiä, ensisijaisesti vahingonkorvauslakia²¹⁶.

4.7.1. Yhtiön vastuu johtielimien toimista

Yhtiön vastuuta hallituksen jäsenten toimista ei voida perustaa vahingonkorvauslain 3:1:n isännänvastuuseen, sillä hallituksen jäsenet eivät ole yhtiön työntekijöitä, vaan muodostavat itsenäisen osakeyhtiön orgaanin. Hallituksen jäsen voi tuki olla samanaikaisesti myös yhtiön työntekijänä, mutta tällöin hänen työntekijä asemassaan tekemiin toimiin sovelletaan vahingonkorvauslain säännöksiä.

---

²¹³ Proposition 1975/103 s. 540

²¹⁴ Savela (2006) s. 130

²¹⁵ af Schultén (2004 II) s. 615

²¹⁶ Mähönen – Villa (2010 III) s. 440

Savela esittelee oikeuskirjallisuudessa esitetyn orgaaniteorian, jonka mukaan osakeyhtiön toimielinten tuottamus olisi yhtiön omaa tuottamusta²¹⁷. Orgaaniteorian sovellettavuus edellyttää tapauskohtaisesti tietynasteista yhteyttä teon ja orgaanitehtävien välillä. Mitä vähäisempi tämä kytkentä on, sen vähemmän perustellumpaa on katsoa yhtiön vastaavan toimesta. Orgaanit ovat tyypillisesti varsin itsenäisiä ja yhtiön voi olla vaikea kontrolloida ja valvoa niiden tekemisiä. Tämä ei kuitenkaan itsessään tarkoita, että yhtiö ei vastaisi toimista.²¹⁸

4.7.2. Yhtiön vastuu toimivallan ylitystilanteissa

OYL 6:28.1:n mukaan sellainen oikeustoimi, jonka edustaja on tehnyt kelpoisuutensa ylittäen on pätemätön, eikä siis sido yhtiötä. Sellainenkaan oikeustoimi, joka on tehty OYL 6:27:n mukaisen edustamisoikeuden rajoituksen vastaisesti, ei sido yhtiötä.

Teoriassa on mahdollista, että yhtiö olisi isännänvastuun nojalla vastuussa aiheutuneista vahingoista sellaisessa tilanteessa, jossa yhtiön johto on ylittänyt toimivaltansa siten, että oikeustoimi ei sido yhtiötä. Myöskään OYL 6:27:n mukaisen edustamisrajoituksen vastainen oikeustoimi ei lähtökohtaisesti sido yhtiötä, kunhan tällainen rajoitus on merkitty kaupparekisteriin ja kolmannella osapuolella on täten mahdollisuus saada tieto tällaisesta edustamisrajoituksesta.

Yhtiön kaupparekisteriin ilmoittama toimiala toimii yhtiön edustajan toimivallan rajaajana; edustajat saavat toimia vain yhtiön toimialan puitteissa (OYL 6:27.2). Kyläkallio, Irola ja Kyläkallio katsovat, että mikäli yhtiön edustajat kuitenkin sitoutuvat oikeustoimeen, joka ei kuulu yhtiön toimialan piiriin, oikeustoimi sitoo toimivallan ylityksestä huolimatta yhtiötä, paitsi jos kolmas osapuoli, johon oikeustoimi kohdistuu, tiesi tai hänen piti tietää toimivallan

---

²¹⁷ Savela (2006) s. 195 viitaten teoksiin Hakulinen, Y.J. (1965): *Velvoiteoikeus I. Yleiset opit*. Toinen painos. Kirjayhtymä, Helsinki. s. 311-312 ja Toiviainen, Heikki (1988): *Osakeyhtiön hallituksesta*. Lakimiesliiton Kustannus, Helsinki. s. 259

²¹⁸ Savela (2006) s. 198

ylityksestä. Mikäli osakkeenomistajat myöhemmin hyväksyvät tämän yhtiön toimialan ulkopuolelle kuuluvan oikeustoimen, yhtiö tulee sidotuksi siihen riippumatta kolmannen osapuolen tietoisuudesta.²¹⁹

4.8. Vastuuvapaudesta

Yhtiökokous voi päättää varsinaisessa yhtiökokouksessa myöntää hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle vastuuvapauden. Yhtiökokous voi myöntää vastuuvapauden, vaikka yhtiölle olisi aiheutunut suuretkin tappiot. Samalla yhtiökokous voi myös ilmoittaa epäluottamuksensa hallituksen jäsenille olemalla myöntämättä vastuuvapautta, vaikka mitään vahinkoa ei olisi edes aiheutunut. Mahdollista on myös myöntää vastuuvapaus vain tietyille hallituksen jäsenille.²²⁰

Sen jälkeen kun yhtiökokous on päättänyt myöntää hallituksen jäsenille vastuuvapauden, ei yhtiökokous eikä yhtiö voi peruuttaa sitä. Vastuuvapaus koskee vain sitä tehtävää, jonka osalta se on annettu ja se koskee vain OYL 22 luvun mukaista vahingonkorvausvastuuta. Vastuuvapaudella voidaan sulkea pois vain yhtiön oikeus ajaa kanteita hallitusta vastaan, toisin sanoen sillä ei voida rajoittaa osakkeenomistajien tai kolmansien osapuolten oikeutta ajaa kannetta omissa nimissään heille aiheutuneista vahingoista.²²¹

Vastuuvapauden sitovuuden rajoituksena on yhtiökokouksella tiedossa olevat seikat korvausvelvollisuuden perusteena olevasta päätöksestä tai toiminnasta. Mikäli yhtiökokous ei ole saanut oikeita ja riittäviä tietoja, vastuuvapauden myöntäminen ei estä kanteen ajamista kyseisestä tapahtumasta. Vastuuvapaus koskee myöskin vain sellaisia seikkoja, jotka olivat yhtiökokouksen tiedossa vastuuvapaudesta päätettäessä. Jotta johto tosiasiallisesti vapautuisi vastuuvapauspäätöksen nojalla vahingonkorvausvastuustaan, tulisi sen antaa yhtiökokoukselle mahdollisen

---

²¹⁹ Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio (2008) s. 161-162

²²⁰ Savela (2006) s. 227-235; OYL 5:3.2; 22:6.2

²²¹ Savela (2006) s. 227-235, Mähönen – Villa (2010 III) s.111

vahingonkorvauskanteen perusteena olevista seikoista, joita ovat muun muassa tuottamus, syy-yhteys, vahingon määrä ja vahingon aiheuttaja²²².

5. Corporate Governance

5.1. Mitä corporate governancella tarkoitetaan?

Tutkittaessa listayhtiöiden hallitustyöskentelyä törmää väistämättä ilmaisuun *corporate governance*. Ilmaisulle ei ole selkeää suomenkielistä vastinetta eikä sille löydy oikeuskirjallisuudestakaan yhtä yleispätevää määritelmää. Yleisesti voidaan sanoa corporate governancen tarkoittavan elinkeinoelämän itsesääntelyyn pohjautuvia hyvään hallintoon ja ohjaukseen liittyviä sääntöjä ja menettelytapoja. Corporate governance –sääntelyn tarkoituksena on yhtenäistää listayhtiöiden toimintatapoja, parantaa osakkeenomistajien ja sijoittajien tiedonsaantia sekä toiminnan läpinäkyvyyttä.²²³

Osakeyhtiölakityöryhmä määrittää corporate governancen hyväksi hallintotavaksi ja toteaa mietinnössään, että hyvän hallintotavan periaatteita ei ole syytä kirjoittaa osakeyhtiölakiin. Työryhmä on mietinnössään ehdottanut, että hyvän hallintotavan periaatteet jätetään elinkeinoelämän itsesääntelyn varaan muun muassa koska menettelytavat ja käsitykset niistä muuttuvat paljon nopeammin kuin lainsäädäntö pystyy muuttumaan. Työryhmä toteaa kuitenkin myös, että vaikka hyvä hallintotapa onkin syytä jättää itsesääntelyn varaan, on sen pohjana osakeyhtiölaki.²²⁴

Oikeuskirjallisuudessa Mähönen ja Villa lähtevät määrittelemään corporate governancea osakkeenomistajien, johdon ja velkojien välisten varallisuus-, valta- ja vastuunjakosäännösten kautta. Heidän mielestään corporate governancessa on viime kädessä kysymys osakkeenomistajien ja johdon

---

²²² Savela (2006) s. 234

²²³ Harju (2009), kirjan verkkojulkaisussa ei ole saatavilla sivunumeroita.

²²⁴ Osakeyhtiölakityöryhmän mietintö 2003:4 s.13

välisen intressiristiriidan ratkaisemisesta; toisin sanoen siitä, miten osakkeenomistajat pystyvät luottamaan siihen, että johto toimii lojaliteettivelvollisuutensa mukaisesti yhtiön eli viimekädessä osakkeenomistajien edun mukaisesti noudattaen yhdenvertaisuusperiaatetta.²²⁵ Mähönen ja Villa pitävät corporate governance -sääntelyn ytimenä osakeyhtiölakia, mutta huomauttavat, että corporate governance koostuu myös muusta lainsäädännöstä ja itsesääntelystä. He käsittävät corporate governancen muutenkin varsin laajasti tarkoittamaan kaikkea yhtiön sisäisten asioiden sääntelyä.²²⁶

Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho puolestaan keskittyvät käsittelemään corporate governancea lähinnä itsesääntelyn ja erityisesti Elinkeinoelämän keskusliiton, Helsingin Pörssin ja Keskuskauppakamarin antaman Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi (Corporate Governance) 2008 –suosituksen kautta²²⁷. He perustelevat suppeaa määritelmäänsä sillä, ettei corporate governancelle ole olemassa tarpeeksi väljää ja vakiintunutta suomenkielistä ilmaisua ja tämän määrittelyvaikeuden vuoksi tyytyvät käsittelemään corporate governancea suppeasti. Tämä syy tulee varmasti vastaan jokaiselle corporate governancea tutkivalle. Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho pitävät tosin yhtenä pätevänä laajempaa määritelmänä ilmaisua ”kaikki mikä liittyy yhtiön johtamiseen ja valvontaan”.²²⁸

Itse käsittän corporate governancen Mähösen ja Villan tavoin melko laajasti kattamaan niin lainsäädännön kuin itsesääntelyn normit. Pidän ilmaisusta toisinaan näkyvää suomennosta ”hyvä hallintotapa” sinällään hieman harhaanjohtavana, että mielestäni se viittaa enemmänkin itsesääntelyyn²²⁹, eikä näin kata kaikkea normistoa. Toisaalta corporate governancen

²²⁵ Mähönen – Villa (2006 I) s. 77-78

²²⁶ Mähönen – Villa (2010 III) s. 1-2

²²⁷ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 409; huomioitavaa on, että nykyisin voimassa oleva Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi on päivitetty 1.10.2010.

²²⁸ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 409

²²⁹ Ks. esim. Mähönen – Säiläkivi – Villa (2006) s. 86, jossa he määrittävät corporate governancen hyväksi hallintotavaksi ja toteavat hyvän hallintotavan olevan itsesääntelyä.

suomentaminen hyväksi hallintotavaksi olisi siinä mielessä perusteltua, että normiston ollessa enimmäkseen itsesääntelyä, kukin yritys voisi itse valita oman strategiansa siitä, miten se määrittää intressitahojen väliset suhteet ja miten näiden potentiaaliset ristiriitatilanteet ratkaistaan tai saadaan jopa kokonaan vältettyä. Itsesääntely kun tarjoaa huomattavan paljon enemmän joustavuutta yritykselle kuin kankeahko lainsäädäntö.

5.2. Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi

5.2.1. Taustaa

Corporate governance –keskustelu nykymuodossaan on saanut alkunsa Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa 1990-luvulla merkittävien yritysskandaalien jälkeen, kun listayhtiöiden hyvän hallinnon periaatteisiin ja hallinnon läpinäkyvyyteen alettiin kiinnittämään huomiota. Näissä maissa suurten yhtiöiden omistus oli varsin hajaantunut ja johdon ja osakkeenomistajien välinen intressiristiriita korostunut. Brittiläinen corporate governancea valmistellut *Cadburyn komitea* määrittelee raportissaan (*Cadbury Report*) corporate governancen ”[...] the system by which companies are directed and controlled [...]”, eli järjestelmäksi, jonka mukaan yhtiöitä johdetaan ja valvotaan²³⁰. Komitean tarkoitus oli arvioida listayhtiöiden hyvän hallinnon periaatteita ja tämän työn tuloksena syntynyttä Cadbury-codea pidetään yleisten corporate governance suositusten esikuvana²³¹.

Myös Yhdysvalloissa vuonna 2002 voimaantullutta Sarbanes-Oxley Act –lakia on käytetty pohjana eri maiden hallinnointikoodeille. Sarbanes-Oxley Act syntyi reaktiona Enronin yritysskandaaliin, joka aiheutti epäluottamusta myös muihin yhtiöihin – yksi mätä omena saastutti muidenkin maineen. Kyseistä lakia pidetään yhtenä Yhdysvaltojen merkityksellisimpänä

---

²³⁰ Cadbury report s. 15

²³¹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 409; Airaksinen – Friman ym. (2010) s. 14-15

arvopaperimarkkinaoikeudellisena säännöksenä. Laissa on paljon säännöksiä yhtiöiden julkistamisvelvollisuuksista ja informaation oikeellisuudesta. Lailla on pyritty parantamaan luottamusta markkinoilla olevaan informaatioon yhdenmukaistamalla säännöksiä kaikkien yhtiöiden osalta.²³² Myös Euroopan unionissa corporate governance –sääntelyä on pyritty kehittämään 2000-luvun alun jälkeen. Airaksinen, Friman ym. pitävät tätä eräänlaisena Euroopan ja Yhdysvaltojen kilpailun ilmentäjänä corporate governance -sääntelyn alalla²³³. Nykypäivänä koodeilla onkin mahdollista markkinoida yhtiöiden hallintojärjestelmää sijoittajille ja koodien noudattaminen tai noudattamatta jättäminen saattaa olla osana yrityksen kilpailustrategiaa, jolla houkutellaan yhtiölle sijoittajia.

5.2.2. Helsingin pörssissä voimassa oleva hallinnointikoodi

Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n piirissä valmisteltiin uusi corporate governance –suositus: Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi, joka tuli voimaan 1.10.2010. Uusi koodi on päivitetty vastaamaan paremmin uutta sääntelyä ja kansainvälistä kehitystä.²³⁴ Helsingin pörssissä voimassa olevaa hallinnointikoodia tulisi soveltaa kaikissa Helsingin pörssissä listatuissa yhtiöissä. Hallinnointikoodin sitovuus perustuu Helsingin pörssin hallituksen päätökseen, jolla koodin noudattaminen on otettu osaksi listautumisen edellytyksiä²³⁵. Hallinnointikoodin noudattamisvelvollisuus pohjautuu siis siihen, että yhtiö on laskiessaan arvopapereita liikkeelle sitoutunut listayhtiöiden ja Helsingin pörssin välisellä sopimuksella noudattamaan pörssin sääntöjä ja täten myös hallinnointikoodia. Hallinnointikoodin noudattamatta jättämistä ei ole sanktioitu laissa, koska hallinnointikoodi ei kuulu lain sääntelyn piiriin.

Hallinnointikoodi rakentuu niin sanotulle *comply or explain* –periaatteelle. Pörssiyhtiön on lähtökohtaisesti noudatettava kaikkia koodin suosituksia,

---

²³² Mähönen – Villa (2006 I) s. 91

²³³ Airaksinen – Friman ym. (2010) s. 15

²³⁴ Airaksinen – Friman ym (2010) s. 20

²³⁵ Harju (2009), kirjan verkkoversiosta ei saatavilla sivunumeroita

mutta noudata tai selitä –periaate mahdollistaa yksittäisistä suosituksista poikkeamisen. Mikäli yhtiö haluaa poiketa jostakin suosituksesta, tulee sen ilmoittaa poikkeaminen ja syy sekä perustelut poikkeamiselle.²³⁶ Harjun näkemyksen mukaan hallinnointikoodin noudata tai selitä –periaate on seurasta sijoittajien omaksumasta käytännöstä, jossa he itse valvovat yhtiön ratkaisuja suositusten noudattamisesta ja tämän perusteella sijoittavat tekevät omat päätöksensä yhtiön suhteen²³⁷. Mikäli sijoittaja ei pidä yhtiön ratkaisusta olla noudattamatta jotakin suositusta, hän voi myydä osakkeensa ja sijoittaa varojaan sellaiseen yhtiöön, jonka menettelytavoista pitää enemmän.

Lisäksi Harju huomauttaa, että julkisuudella voi olla huomattava paineita luova vaikutus suositusten noudattamiseen. Esimerkiksi media tai analytiikat saattavat suhtautua hyvinkin kriittisesti ja negatiivisesti siihen, että yhtiö jättää noudattamatta jotakin suositusta ilman huolellisia ja hyväksyttäviä perusteluja. Negatiivinen julkisuus puolestaan vaikuttaa sijoittajien käyttäytymiseen ja tätä kautta välillisesti osakkeen arvoon. Kun johdon ensisijainen velvollisuus on osakkeenomistajien sijoitusten arvon maksimointi²³⁸, tulisi johdon pyrkiä kaikin keinoin ensinnäkin säilyttämään yhtiössä jo olemassa olevat sijoittajat ja toiseksi houkuttelemaan uusia sijoittajia. Ehkä juuri edellä mainitusta johtuen, ja kuten Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho huomauttavat, vaikka koodin noudattaminen on lähtökohtaisesti vapaaehtoista, kunhan poikkeamiset ilmoitetaan ja perustellaan, hallinnointikoodi ohjaa käytännössä listayhtiöiden toimintaa hyvin vahvasti²³⁹.

Airaksinen, Friman ym. ovat tutkineet kansainvälistä corporate governance – sääntelyä ja kehitystä 1970-luvulta nykypäivään ja ovat havainneet sääntelyn ensinnäkin lisääntyneen, mutta myös muuttuneen yhä seikkaperäisemmäksi ja tiukemmaksi ja kehityssuunta on ollut enemmänkin kohti pakottavaa

---

²³⁶ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 410-411; Airaksinen – Friman ym (2010) s. 18-19; Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodi 2010, johdanto

²³⁷ Harju (2009), kirjan verkkoversiosta ei saatavilla sivunumeroita

²³⁸ OYL 1:8, jota käsitellään jäljempänä kohdassa 4. Hallituksen tehtävät

²³⁹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 411

sääntelyä²⁴⁰. Airaksinen, Pulkkinen ja Rasinaho ovat samalla kannalla kirjoittaessaan, että corporate governancen ja yhtiöoikeuden ero on jatkuvasti hämärtyneessä ja pitävät jossain määrin ongelmallisena sitä, että alun perin vapaaehtoisista suosituksista tulee lähes lainsäädännön tasolle yltävää pakottavaa sääntelyä²⁴¹.

6. Lopuksi

Hallituksen jäsenen vastuuasema on yhtä aikaa hyvin yksinkertainen, mutta samalla myös monimutkainen tutkimuskohde. Osakeyhtiölain mukaan hallituksen jäsenen on korvattava vahinko, jonka tämä tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttaa tehtävässään rikkomalla osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä. Lain sanamuoto ei ole millään muotoa epäselvä. Osakeyhtiömuotoinen yritys on kuitenkin omasta erillisestä oikeushenkilöllisyydestään huolimatta riippuvainen sen toimielimissä toimivien henkilöiden panostuksesta ja toiminnasta. Tämä aiheuttaa rajanveto-ongelmia pohdittaessa kenen vastuusta on kyse – onko kyse yhtiön omasta vastuusta, sen toimielimen jäsenten vastuusta vai yhtiön työntekijöiden vastuusta, josta yhtiö on vahingonkorvauslain 3 luvun 1 pykälän mukaisen isännänvastuun nojalla vastuussa. Tämä erottelu ei aina ole selvää tilanteissa, joissa sama henkilö toimii esimerkiksi hallituksen jäsenenä ja työsuhteisena johtajana yhtiössä.

Pääsääntöisesti juuri täydellisestä oikeushenkilöllisyydestään johtuen yhtiön tulisi itse vastata vahingonkorvausoikeudellisten säännösten mukaisesti sen toiminnassa aiheutuneista vahingoista. Tätä ei kuitenkaan voida pitää kohtuullisena kaikissa tilanteissa. Yhtiön ollessa vahingonkorvausvelvollinen, maksetaan korvaus yhtiön varoista. Koska osakkeenomistajat ovat viime kädessä myös yhtiön omistajia ja yhtiön varallisuus täten myöskin viimekädessä osakkeenomistajien omaisuutta, maksettaisiin vahingonkorvaus

---

²⁴⁰ Airaksinen – Friman (2010) s. 14-15

²⁴¹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho (2010 I) s. 411

osakkeenomistajien varoista. Mikäli vahinko olisi aiheutunut hallituksen jäsenen tuottamuksesta ja yhtiö tai osakkeenomistaja olisi kärsinyt tästä vahinkoa, ei vahingonkorvauksen maksamisella olisi käytännössä mitään merkitystä, jos se maksettaisiin yhtiön varoista. Tällöinhän yhtiö maksaisi itselleen tai osakkeenomistajille näiden omista varoista korvauksen vahingosta, jonka johto on tuottamuksesta aiheuttanut. Tästä syystä onkin ollut tarpeen luoda omat vahingonkorvaussäännökset yhtiön johdolle.

Erillisen vahingonkorvausnormiston sisällyttäminen osakeyhtiölakiin on perusteltua myös johdon opportunistisen käyttäytymisen varalta. Hallituksella on tiedossaan huomattavan paljon informaatiota yhtiöstä ja sen toiminnasta. Ilman tehokkaita valvontakeinoja ja kannustimia toimia yhtiön edun mukaisesti, tällainen valta voi houkutella johtoa käyttämään sitä hyväkseen omien etujensa ajamiseen. Vahingonkorvausvastuun mahdollisuus toimii tällaisissa tilanteissa pelottimena johdolle. Vahingonkorvausnormien ottamista osakeyhtiölakiin on perusteltu yhtäältä juuri preventiivisen vaikutuksen vuoksi; tieto mahdollisesta vastuusta hillitsee johdon opportunistista käyttäytymistä ja ennaltaehkäisee tällaisesta käytöksestä seuraavia vahinkoja. Toisaalta ei voida vähätellä vahingonkorvausnormien reparatiivista vaikutustakaan. Osakkeenomistajilla on oltava jokin turva sen varalta, että johto ei toimi lojaalisti yhtiötä kohtaan, vaan ajaa omia etujaan aiheuttaen samalla yhtiölle vahinkoa.

Kuten tutkielmassa tarkastelin ja totesin, Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksilla on pyritty täydentämään osakeyhtiölain säännöksiä, kiinnittämään huomiota mahdolliseen intressiristiriitaan hallituksen ja yhtiön osakkeenomistajien välillä sekä yhtenäistämään hallintokäytäntöjä listayhtiöissä. Vaikka hallinnointikoodin suosituksilla pyritään parantamaan osakkeenomistajien oikeuksia ja mahdollisuuksia vaikuttaa yhtiön hallintoon, hallinnointikoodin merkitys ja tehokkuus osakkeenomistajien suojana riippuu täysin siitä, miten yhtiö noudattaa hallinnointikoodia kokonaisuudessaan ja miten noudata tai selitä –periaate käytännössä toteutuu. Vaikka hallinnointikoodin noudattamatta jättämistä ei

ole lailla sanktioitu, voi koodin suositusten noudattamisella tai noudattamatta jättämisellä olla merkitystä johdon huolellisuusarvioinnissa.

Vaikka vahingonkorvausnormit ovat tärkeitä erityisesti niiden preventiivisen vaikutuksen vuoksi, ei vahingonkorvausvastuun tulisi olla liian ankaraa. Liian tiukka ja yksityiskohtainen sääntely ei pitemmän päälle ole yhtiön edun mukaista, sillä se saattaa tehdä johdosta liiankin huolellisen ja varovaisen, eikä johto uskalla vahingonkorvausvastuun pelossa tehdä liike-elämässä välttämättömiä riskipitoisia päätöksiä. Osittain tästä syystä on vahingonkorvausvastuuta hieman lieventämään Yhdysvalloissa kehittynyt ja vakiintunut osaksi oikeuskäytäntöä niin sanottu liiketoimintapäätösperiaate, business judgment rule, joka on omaksuttu myös osaksi suomalaista oikeusjärjestelmää. Periaate antaa johdolle turvan tehdä riskipitoisiakin liiketoimintapäätöksiä yhtiössä, kunhan johto vain toimii huolellisesti yhtiön edun mukaan ja hankkii päätöksen tueksi riittävän informaation. Täten vaikka päätös osoittautuisikin jälkikäteen tappiolliseksi, ei johtoa voitaisi asettaa vastuuseen päätöksestä. Periaate rajaa näin johdon vastuun toimiin ja päätöksiin, joissa johto toimii tuottamuksellisesti aiheuttaen yhtiölle vahinkoa. Mielestäni olisi kohtuutonta vaatia johtoa vastuuseen liiketoimintapäätöksestä, joka *ex ante* on ollut hyväksyttävissä ja johto on vilpittömästi uskonut sen olevan yhtiön kannalta hyvä, ja joka *ex post* osoittautuukin esimerkiksi epävakaa markkinatilanteen vuoksi taloudellisesti kannattamattomaksi.

Olen pyrkinyt tutkielmassani tuomaan osakeyhtiölain 1 luvun 8 pykälän mukaisen johdon tehtävän merkitystä esille. *Johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua*. Tämän yleisen periaateluonteisen säännöksen tulisi vaikuttaa aina taustalla tulkittaessa ja arvioitaessa hallituksen jäsenen vastuuta ja vastuuasemaa. Hallituksen kaikki tehtävät tulee viimekädessä peilata tähän säännökseen, ja mikäli hallituksen tekemät toimet eivät edes välillisesti ole yhtiön edun mukaisia, ei hallituksen voida katsoa toimineen huolellisuusvelvollisuutensa tai osakkeenomistajilta saamansa toimeksiannon mukaisesti. Jos hallitus toimii vilpittömästi johdon yleisen tehtävän mukaisesti, ei mielestäni osakkeenomistajille voi aiheutua tuottamuksellista vahinkoa.

Osakkeenomistajat ottavat tietoisesti riskin antaessaan varallisuuttaan agentin, eli yritysjohdon hoidettavaksi. Päämies-agenttisuhteelle on tyypillistä, että agentti saa itse valita parhaaksi katsomansa tavat toimeksiannon hoitamiseksi. Mikäli päämies ei ole tyytyväinen agentin toimintaan, päämiehellä on aina valta vaihtaa agenttia; osakkeenomistajien näkökulmasta tämä tarkoittaa, että mikäli he eivät ole tyytyväisiä johdon toimintaan, on heillä valta vaihtaa johto. Nähdäkseni tämä on johdon vahingonkorvausvastuun kanssa riittävä turva osakkeenomistajille.

Kohdistuupa johdon vahingonkorvausvastuu sitten yhtiöön itseensä tai yhtiön osakkeenomistajiin, on mielestäni perusteltua aloittaa vahingonkorvausvastuun edellytysten olemassaolon arvioiminen liiketoimintapäätösperiaatteen edellytysten tutkimisella. Vasta tämän jälkeen tulisi tutkia muut vastuun edellytykset, jos siihen on tarvetta. Mikäli hallituksen ei katsota olevan vastuussa liiketoimintapäätöksestä business judgment rule –periaatteen soveltumisen vuoksi, ei muita vastuun edellytyksiä tarvitse edes tutkia. Koska liiketoimintapäätösperiaatteen keskeinen edellytys on johdolta vaadittava huolellisuus tehtäviensä hoitamisessa, palautuu hallituksen jäsenten vastuarviointi täten heidän toimensa taustalla olevaan päämies-agenttisuhteeseen ja johdon fidusiaarisiin velvollisuuksiin yhtiötä ja sen kaikkia osakkeenomistajia kohtaan.